

Claudia & Pudens

*U groet Eubulus, Pudens,
Linus en Claudia, en al de
broeders.*

2 Timótheüs 4 : 21

Claudia & Pudens

De tekst in dit - slechts licht - bewerkte boekje is geschreven door Ds. D. W. L. Milo. Hij is ook de schrijver van "Stonden Zijn voeten op Engelse bodem?"

Beide boekjes waren oorspronkelijk losse artikelen in een kerkblad.

Inhoud

Hoofdstuk	pagina
1. Claudia en Pudens	2
2. Linus	6
3. Caractacus	9
Wie was Pontius Pilatus?	12
Het stralende einde van Petrus	16
Wat is geheel Israël?	20
Wat zijn verloren schapen?	26
Zijn Gods beloften uitvoerbaar?	30
Waarheen trokken de apostelen?	34
4. De Kelten	39
5. De vroege Britse Kerk	44

1. Claudia en Pudens

Aan het slot van zijn brieven zond Paulus vaak groeten van of aan zijn medegelovigen. Meermalen worden mannen en vrouwen met name genoemd, soms met een persoonlijke aantekening. Met Bijbellezen slaan we die groeten misschien wel over, al zouden we ze ook uitspreken. Ook die groeten, die namen, die aantekeningen, zijn Gods Woord. Wie ze opmerkzaam leest komt veel aan de weet dat het weten waard is. En als we aan het slot van Paulus' laatste brief zijn, zijn testament, zouden we zeggen: "*Benaarstig u, om voor den winter te komen. U groet Eubulus, en Pudens, en Linus en Claudia, en al de broeders.*" (2 Timótheüs 4 : 21)

Waar we de namen van Pudens, Linus en Claudia tegenkomen, gaat er, voor wie ook in de kerkgeschiedenis geïnteresseerd is, een wereld open! Claudia en Pudens staan, samen met Linus, in de Britse kerkgeschiedenis hoog aangeschreven. Hun verhaal is inderdaad boeiend, niet alleen omdat het zo menselijk is, maar vooral omdat deze drie ongelooflijk veel voor het jonge christendom hebben betekend.

Laten we het drietal eerst eens nagaan. Wie waren ze? Claudia en Linus waren zus en broer, kinderen van koning Caractacus van Silurië, Zuid-Wales. Ze waren, toen hun vader Caradoc of Caractacus door een generaal van keizer Claudius was gevangen genomen, (51 na Chr.) met de hele familie naar Rome overgebracht. Het was de eerste keer dat een Britse vorst in gevangenschap moest gaan. Het was ook de eerste keer, dat een Romeinse keizer aan een gevangen koning gratie verleende. De familie heeft een aantal jaren in gijzeling te Rome gewoond, wel in een eigen huis, dat tot vandaag het Britse Paleis heet. Dat huis werd ook wel "Pudentiana" en ook "Titulus" genoemd. Claudia werd geboren rond 36 AD, het jaar waarin Jozef van Arimathea met zijn gezelschap Brittannië bereikte. Toen ze als 15-jarige in Rome arriveerde, heette ze nog Gladys, een Keltische naam die zoveel als "prinses" betekent. Maar toen keizer Claudius tegen alle verwachting de familie gratie verleende en ze in zijn huis nodigde, adopteerde hij het meisje als eigen dochter en noemde haar Claudia, een vorstelijke naam, die door geen ander gedragen zou worden. Deze daad volgde op het verlies van zijn eigen dochter met diezelfde naam en het feit dat Gladys hem aan zijn eigen dochter herinnerde. Linus - haar broer - zal iets ouder zijn geweest. Ook hij speelde een voortreffelijke rol in Rome.

Pudens was een Romeinse edelman, zoon van een senator. Zijn volledige naam luidde Aulus Rufus Pudens Pudentius. De eerste naam was, als gebruikelijk in veel landen, een soort opmaat; de tweede naam (Rufus = roodharige) was de bijnaam voor vrienden; Pudens de officiële naam. Pudentius wil zeggen dat ook zijn vader Pudens heette.

Toen Paulus zijn brief aan de Romeinen schreef - in circa 53 - noemde hij Rufus bij zijn vertrouwelijke naam. Hij kende hem blijkbaar goed, wist dat Rufus "een uitverkorene in de Heer" was. Sterker: hij zei dat Rufus' moeder ook zijn eigen moeder was. Er komen vragen op. Was Paulus' moeder in een tweede huwelijk de moeder van Rufus geworden? Waren Paulus en Rufus halfbroers? In elk geval is het moederschap voor Paulus niet het geestelijke moederschap geweest; in de zin dat zij hem tot bekering zou hebben gebracht. We weten immers dat Paulus door onze Heer Zelf krachtdadig is bekeerd, op de weg naar Damascus. (Handelingen 9 : 1-3) Paulus zegt: "*Groet Rufus, den uitverkorene in den Here, en zijn moeder en de mijne.*" (Romeinen 16 : 13) Nu blijft dus de mogelijkheid dat Rufus en Paulus halfbroers waren, hetgeen bijval vindt in Paulus' getuigenis dat hij - behalve Benjaminiëet - ook Romeins burger was. Paulus had trouwens meer bloedverwanten in Rome. "*Groet Andronikus en Junias, mijn magen, en mijn medegevangenen, welke vermaard zijn onder de apostelen, die ook vóór mij in Christus geweest zijn.*" (Romeinen 16 : 7)

Pudens, de Romeinse senator, trouwde in 53 met de Britse prinses Claudia (Gladys). Toen Paulus rond die tijd een groet aan Rufus zond, kende hij Claudia blijkbaar nog niet; die was toen omtrent 17 jaar. Maar toen hij later in Rome zijn laatste brief afsloot, groette hij Timótheüs mede namens Pudens, Linus en Claudia. Hij was toen - zegt de kerkgeschiedenis - zeer bevriend met dat gezin.

Nu even terug naar hun vader Caractacus en grootvader Brân de Gezegende. De laatste was reeds een christen, voordat hij in ballingschap naar Rome gevoerd werd. Hoe kon dat? De geschiedenis zegt: dat Jozef van Arimathea en zijn gezellen in 37 na Chr. - na de dood van Stefanus - in Avalon zijn aangekomen en weinig later aan het hof van Silurië predikten. (Op het Concilie van Nicea werd aan de Britse bisschoppen - opziëners - voorrang gegeven als vertegenwoordigers van de kerk van Jozef van Arimathea, schrijft de daar aanwezige kerkvader Origenes!)

Brân staat geboekstaafd als de eerste Britse Christenkoning, die voor zijn rijkje het christendom aanvaardde. Toen dan ook de familie in Rome aankwam, is er ongetwijfeld onmiddellijk contact gezocht met de Jeruzalemse vluchtelingen. Die werden in hun huis ontvangen; het Britse Paleis in Rome is het oudste gebouw waarin - sedert Paulus - altijd vergaderd is. Brân keerde in 57 naar Britain terug. Caractacus mocht ook terug, hoewel zijn datum niet bekend is. Hij hield zich aan zijn belofte, dat hij nooit weer de wapens tegen Rome zou opnemen. Dat hoefde hij trouwens ook niet, want dat deden de anderen wel. Maar Claudia en Linus gingen niet mee terug. Die bleven in Rome, de een door haar huwelijk, de ander om andere redenen. Pudens en Claudia kregen vier kinderen: twee jongens en twee meisjes. De laatsten heetten Pudentiana en Praxedes, de jongens waren Timótheüs en Novatus. Ze groeiden op in de christengemeente "uit de heidenen"; in tegenstelling tot de gemeente "uit de Joden", die bij Priscilla en Aquila vergaderde.

Een heidens dichter, Martialis, heeft door zijn bewaard gebleven verzen enkele machtige schijnwerpers op dit mooie gezin gericht. Hij kwam uit Bilbilis in Spanje in het jaar 49 (?) naar Rome en raakte zeer bevriend met Pudens. Bij hun huwelijk was Martialis als huisvriend aanwezig en dichtte: "*Claudia, de schone van vreemde kust, wordt met mijn Pudens blijvend verenigd.*" In een speciaal gedicht voor de bruiloft dichtte hij het volgende gebed tot zijn afgoden: "*O, Concordia, zegen hun sponde voor altijd. Wees met hen in uw sneeuw witte zuiverheid. Sta Venus toe, uit haar fijnste voorraad alle geschenken te verlenen, dit huwelijk waardig. En als ze oud wordt moge zij wijs en trouw zijn, en op leeftijd gekomen de bekoring van haar jeugd vernieuwen.*" Toen Rufus hem eens moest berispen, dichtte hij hoffelijk: "*Ge dwingt mij, Pudens, de pen te nemen. Nu, snoei en zuiver dit gedicht van mij! Ik weet hoeveel jij ervan houdt, elke geestigheid in een smetteloze regel te kleden.*"

Een ander vers, aan Claudia gewijd, luidde: "*Onze Claudia, Rufina genaamd (= vrouw van Rufus), stamt naar wij weten van blauwogige Britten en toch zie, ze wedijvert in gratie met alles, wat Griekenland en Rome bieden, alsof ze geboren en getogen was onder hun warme luchten.*"

En toen zij kinderen kreeg dichtte de huisvriend: "*Vergun ons, gij goden, dat zij altijd mag bewijzen haar moederzorg voor zoon en dochter; steeds verheugd in de toegewijde liefde van haar man en steeds haar vreugde vindende in haar kroost.*"

Claudia is in 97 een natuurlijke dood gestorven, een jaar na de marteldood van haar echtgenoot Pudens. Maar haar man Rufus Pudens en haar vier kinderen zijn allen als martelaren voor Christus omgebracht. Rufus Pudens staat genoteerd op 17 mei A.D. 96, *"De gezegende Pudens, vader van Praxedes en Pudentiana. Hij was door de apostelen gedoopt en hield zijn kleet zuiver en smetteloos tot de kroon des levens."* In het jaar 107 stierf Pudentiana de marteldood, tijdens de derde vervolging. Ze staat genoteerd als: *"Maagd, van hoge afkomst, dochter van Pudens en discipel van de heilige apostel Paulus."* Haar broer Novatus, *"Zoon van de gezegende Pudens, broeder van Timótheüs, de ouderling, en van de maagden in Christus Pudentiana en Praxedes,"* evenals *"al deze in het geloof onderwezen door de apostelen,"* werd op 20 juni 139 na Chr. ter dood gebracht, tijdens de vijfde vervolging. Zijn broer Timótheüs was op dat ogenblik in Brittannië, waar hij onder meer zijn neef koning Lucius doopte. Maar kort na zijn terugkomst in Rome werd hij - bijna 90-jarige ouderling - ter dood gebracht door marteling, samen met Marcus *"in de stad die dronken was van het bloed der martelaren van Jezus."*

Intussen werden de vergaderingen der opgejaagde christenen in het huis van Pudens en Claudia gehouden, waar nu alleen Praxedes nog gastvrouw was. Op grote schaal werden bekeerlingen gedoopt, eenmaal met Pasen zelfs 96 personen. De huispredikant, Hermas Pastor, schreef in zijn "de Schaapherder": *"Pudens ging naar de Heer en liet zijn dochters achter, sterk in kuisheid en onderwezen in de Goddelijke leer. Deze verkochten haar goederen, verdeelden de opbrengst onder de armen en volhardden in liefde tot Christus."* Na de dood van Pudentiana schreef Hermas: *"Haar zuster en ik wikkelden haar in gebalsemde (doeken) en bewaarden haar in de gehoorzaal. Na 28 dagen droegen we haar naar het graf van Priscilla en legden haar bij haar vader Pudens."* Van de bejaarde Praxedes staat vermeld: *"Ze raapte in het donker de overblijfselen van vermoorde christenen van straat op en begroef ze met eigen handen."* Maar ze werd verteerd door smart en bad, uiteindelijk ook te mogen sterven. Kort daarna werd ook zij ter dood gebracht. Hermas schrijft: *"... en ik, Pastor de priester, heb haar lichaam begraven bij dat van haar vader Pudens."*

De geschiedenis ligt vast, zowel van Britse als van Roomse zijde, gedeeltelijk ook van Griekse.

2. Linus

Zoals bekend was Linus - de broer van Claudia - met het gezin van koning Caractacus (en diens vader Brân de Gezegende) in 51 AD in gevangenschap naar Rome gebracht. Nadat Caractacus gratie had gekregen, woonde zijn gezin jaren lang in het "Britse Paleis" te Rome. De beide koningen trokken later terug naar Silurië, Zuid-Wales, maar hun kinderen Claudia en Linus bleven in Rome. Claudia huwde met Pudens, die - samen met zijn vier kinderen - ter dood is gebracht. Linus kreeg een heel aparte roeping, die eveneens op de marteldood is uitgelopen. De Bijbel noemt Linus eenmaal. Zoals u weet zond Paulus in zijn laatste brief aan Timótheüs (4 : 21) een speciale groet namens Pudens, Linus en Claudia. Dr. F.W. Grosheide zegt, dat Linus een christen in Rome was en volgens een later bericht opziener is geweest (Bijbelse Encyclopedie 1950). Dr. W.C. van Unnik meldt dat Linus door Irenaeus eerste opziener van Rome wordt genoemd (Christelijke Encyclopedie 11, 1960 onder Linus) ook dat Eusebius hem herhaaldelijk in die hoedanigheid vermeldt, zelfs een ambtsperiode van twaalf jaar aangeeft; verder dat Tertulianus de volgorde verwacht en tenslotte dat Linus als martelaar zou zijn gestorven.

En inderdaad schrijft de kerkhistoricus Irenaeus, geboren 120 na Chr.; *"De gezegende apostelen nu, hebbende de kerk (van Rome) gesticht en gebouwd, gaven in handen van Linus het ambt van bisschop = opziener. Van deze Linus maakt Paulus melding in zijn brieven aan Timótheüs. Hij werd opgevolgd door Anacletus en Clemens."* En om nog enkele grootheden te citeren: Eusebius (geb. 265) plaatst de aanstelling van Linus op het jaar 66, Jeronimus (geb. 348) noemt 68 en dr. Plumptre mikt op 65 na Chr. Met dat laatste jaartal zitten we ineens bij de officiële Pauslijst van Rome's kerk, die voor Linus het opzienersambt noteert vanaf 65 (67?) tot aan 76 na Chr. Met dit grote verschil: dat de pauslijst vóór Linus ook Petrus nog vermeldt en wel als eerste opziener, eerste paus! Op dit laatste veel omstreden punt gaan we meteen in. Wat Linus betreft: de oudste geschriften wijzen het eerste opzienersambt te Rome eenstemmig toe aan Linus, de broer van Claudia. Die was op dat ogenblik meer dan vijftien jaar in Rome, had in die tijd ongetwijfeld al veel gedaan voor de vluchtelingenkerk en stond in hoog aanzien, zowel bij de christenen als bij de Romeinen. Clemens Romanus (Clemens wordt volgens Irenaeus ook door Paulus genoemd, zie Filippenzen 4 : 3: *"En ik bid ook u, gij mijn oprechte metgezel, wees dezen vrouwen behulpzaam, die met mij gestre-*

den hebben in het Evangelie, ook met Clemens, en de andere mijn medearbeiders, welker namen zijn in het boek des levens."), die Linus later als opziener van Rome opvolgde, noemt hem in zijn brieven aan Corinthe: "*Allerheiligste Linus, broer van Claudia.*" (Hiermee is nogmaals vastgesteld dat Linus de Britse prins, de zoon van Caractacus was.) We moeten heel zeker zijn van onze zaak en dat geeft soms moeilijkheden, erger dan de verwarring van Tertulianus. In een zeer oud boek, begonnen voor 150, dat de kerkgeschiedenis vanaf de eerste eeuw beschrijft (= the Apostolic Constitutions, vertaald in 1633 door dr. Franz Junius, hoogleraar te Heidelberg en Leiden), komt deze zinsnede voor: "*Betreffende de opzieners, die bij ons leven zijn aangesteld, zo maken wij u bekend dat dit zijn: van Antiochië: Euodius, door mij, Petrus, aangesteld; van Rome: Linus (van Claudia), als eerste aangesteld door Paulus, en (na de dood van Linus): Clemens, als tweede aangesteld door mij, Petrus.*"

Bijna zouden we zeggen: hoera, Petrus heeft het zelf vastgesteld dat Linus (en niet Petrus) de eerste opziener van Rome is geweest, door Paulus aangesteld. Daarmee zou Petrus van zijn pauselijke stoel zijn gevallen. Daarmee zou de voornaamste pretentie van Rome vervallen. Want dat de opziener van Rome "pauz" (papa, kerkvader, vader van de christenheid, wereldheerser) moest worden genoemd, is een wereldlijke uitvinding van latere eeuwen geweest; een machtsstructuur, die de kerk van de Romeinse staat had afgezien; maar een structuur, waartegen de Britse Kerken zich altijd hebben verzet. De Britse Kerken voegden zich het laatst, en onder dwang, onder Rome en ze braken er het eerst onder uit. Toch kunnen we niet te vroeg juichen. Want wanneer we dit oude boek zouden geloven, dan verklaart Petrus eerst dat de apostel Paulus broeder Linus als opziener (ouderling, episkopos, engel, bisschop) over Rome aanstelde; en tot zover gaat alles goed. Maar daarop volgt dat het Petrus was die na de dood van Linus broeder Clemens aanstelde. En dat laatste is historisch onmogelijk. Want Linus is gestorven in 76, daarover zijn de bronnen het eens. Maar Petrus was ter dood gebracht onder keizer Nero, dat is vóór het jaar 68. Bovendien is Clemens pas in 88 benoemd; in de twaalf tussenliggende jaren heeft Anacletus (nimmer tot bisschop benoemd) de leiding van Rome's kerk uitnemend waargenomen.

Dan kan de benoeming van Clemens nooit door Petrus zijn gebeurd. Ergo: de historie is achteraf uit het hoofd opgetekend, inclusief een aantal menselijke vergissingen. Niettemin zou de eerste aantekening van Petrus, dat Linus door

Paulus tot eerste bisschop van Rome is aangesteld, geheel kloppen met bronnen als Irenaeus, Eusebius, Jeronimus en andere. Verrassend daarom dat de officiële pauslijst Petrus als eerste vermeldt. Dat doet Winkler Prins ook. De Encyclopedie Britannica zegt van Linus dat "*zijn naam staat boven alle opzieners van Rome*".

Nu kunnen we de vraag even in het midden laten of Linus de eerste of de tweede bisschop van Rome is geweest. Laat staan of Linus zo onbescheiden zou zijn geweest de stoel van Petrus voor zich op te eisen en een laag nummer op de officiële pauslijst te verkrijgen. Daar was zijn tijd niet naar. Zijn tijd was de eeuw van bloedige christenvervolgingen. Een vooraanstaande plaats in de vervolgte kerk betekende: een zware prijs op je hoofd mee te dragen. Linus heeft die prijs betaald met zijn bloed; als een goed herder, die zijn leven stelde voor zijn schapen. Zijn leven stellen voor de schapen betekent: zijn schapen weiden. Johannes 10 : 17, 18 zegt: "*Daarom heeft mij de Vader lief, overmits Ik Mijn leven afleg (= stel), opdat Ik hetzelfde wederom neme. Niemand neemt hetzelfde van Mij, maar Ik leg het van Mijzelfen af. Ik heb macht hetzelfde af te leggen (= stellen) en heb macht hetzelfde wederom te nemen. Dit gebod heb Ik van Mijn Vader ontvangen.*" (Dood en opstanding). Stellen = aanstellen = weiden aan. Johannes 10 : 11: "*Ik ben de goede Herder; de goede Herder stelt Zijn leven voor de schapen.*" = De goede Herder weidt Zijn leven aan de schapen! Maar de huurling (= de Farizeeër) namelijk hij die geen herder is, wien de schapen niet eigen zijn (= zij ontnemen het leven van de schapen), ziet de wolf komen, de huurling verlaat de schapen, en vliedt; en de wolf grijpt ze en verstrooit de schapen. Vers 13-15: "*En de huurling vliedt, overmits hij een huurling is, en heeft geen zorg voor de schapen. Ik ben de goede Herder; en Ik ken de Mijnen, en worde van de Mijnen gekend. Gelijkerwijs de Vader Mij kent, alzo ken Ik ook de Vader; en Ik stel (= weidt) Mijn leven aan (voor) de schapen.*" Jesaja 40 : 11: "*Hij zal Zijn kudde weiden gelijk een herder; Hij zal de lammeren in Zijn armen vergaderen, en in Zijn schoot (= bescherming) dragen; de zogenden zal Hij zachtjes leiden.*" Ezechiël 34 : 23: "*En Ik zal één Herder over hen verwekken, en Hij zal hen weiden, namelijk Mijn Knecht David; Die zal ze weiden, en Die zal hun tot Herder zijn.*"

Hebreeën 13 : 20: "*De God nu des vredes, Die den groten Herder der schapen, door het bloed des eeuwigen testaments, uit de doden heeft wedergebracht, namelijk onzen Heere Jezus Christus.*" 1 Petrus 5 : 4: "*En als de overste Herder verschenen zal zijn, zo zult gij de onverwelkelijke kroon der heerlijkheid behalen.*" Hij stierf als

martelaar in 90, als eerste van de familie, zeker als eerste Britse prins. Zijn zuster Claudia heeft hem negentien jaar overleefd. Zijn opvolger Anacletus heeft voor hem een kapel gebouwd in de catacombe, die als "De catacombe van Priscilla" bekend staat. Deze ligt nu onder het vaticaan, het pauselijk paleis. Eeuwenlang heeft Rome gepretendeerd dat het lichaam van Petrus in deze kapel, de "Anacletus Memoria", zou zijn bewaard. Dr. van Unnik zegt, dat "de opgravingen aldaar, die sedert 1940 lopen, schijnen te hebben bevestigd dat Petrus daar inderdaad begraven ligt." (Koks Christelijke Encyclopedie 11, onder Petrus). Maar sedertdien zijn de opgravingen doorgegaan. Ze waren dus nog niet bevredigend. En zoals u zich wellicht herinnert werden de verwachtingen rond 1970 opnieuw hoog opgestuwd: de paus zou zelf bij de laatste onthullingen aanwezig zijn. Heel de wereld hield de adem in, om te horen dat het gebeente van Petrus gevonden was... Maar toen de dag gekomen was zweeg de paus, zweeg de kerkelijke pers, over wat daar aangetroffen was. Uit piëteit? Uit ontroering? Dr. H.G.M. Spence-Jones heeft een verslag gepubliceerd over wat er gebeurd is. Toen de laatste versperringen waren opgeruimd en de grafkapel kon worden geopend, trad men binnen... om niets van Petrus' gebeente aan te treffen. Wat men wel vond? Een aantal stenen kisten, rondom langs de wanden opgesteld, zonder enige inscriptie. In het midden een kist, de enige die een inscriptie droeg. En de inscriptie luidde: Linus.

We mogen veel eerbied hebben voor Petrus, die zijn Heiland met de marteldood heeft verheerlijkt. Dat Petrus ooit opziener van Rome zou zijn geweest, lijkt een Roomse vinding. De Bijbel leert ons trouwens dat de apostelen opzieners aanstelden; die hen ook instrueerden wat ze moesten doen en hoe ze dat moesten doen. Terecht schrijft Gladys Taylor: "*Dat een apostel tot opziener zou worden aange-steld is even ondenkbaar als wanneer vandaag een aartsbisschop tot bisschop zou worden benoemd. De apostelen hadden hun ambt uit handen van onze Heer Zelf ontvangen, die konden niet door mensen op lagere posten worden gesteld.*"

3. Caractacus

Caractacus is de Latijnse naam voor de Keltische Caràdoc, koning van Silurië, dat in Zuid-Wales ligt. Deze Caractacus heeft voor de kerkgeschiedenis zijn betekenis gehad. Claudia was een dochter van hem en Linus een zoon. Caractacus was

een van de vele koningen, die Britain rijk is geweest. Als we over Britain spreken, bedoelen we Zuid-Brittannië, in tegenstelling met het latere Groot-Brittannië, dat heel Engeland, heel Schotland en Noord-Ierland omvat. Het oorspronkelijke Britain was kleiner dan Engeland en werd bewoond door Keltische stammen; dat ging totdat de Angelen en Saksen binnenvielen en de Kelten naar enkele uithoeken verdreven. Silurië was een van de belangrijkste vorstendommen: Caractacus werd, in de verdedigingsoorlog tegen de Romeinen, maarschalk over vijf verenigde legers. De burgemeester van Cardiff (hoofdplaats van Wales) wordt vandaag nog Lord Major genoemd, een titel die verder alleen de burgemeester van Londen heeft. In die titel klinkt nog iets van het historische koningschap van Wales door. Zoals ook de Britse kroonprins altijd prins van Wales heet.

Caractacus was de zoon en opvolger van Brân de Gezegende en kleinzoon van koning Lear (de man aan wie Shakespeare een toneelstuk wijdde.) Deze koningen konden hun afstamming tot 35 generaties terugbrengen, wat op ongeveer elf eeuwen historie neerkomt. In het jaar 36 na Chr. had Brân de kroon neergelegd ten behoeve van Caractacus; ook de laatste regeerde met kracht en recht, was geëerd en geliefd. Zelfs de Romeinen boekstaafden dat de Siluren onbepert vertrouwen hadden in Caradoc; terecht, want onder deze koning hebben de verenigde legers de Romeinen onophoudelijk teruggeslagen. En in de Keltische Triaden (driedelige spreuken) werd hij bezongen: "*Caradoc, zoon van Brân, die door iedere Brit, van koning tot boer, werd gevolgd wanneer hij de speer ophief voor de strijd.*"

Het machtige Rome uit de eerste eeuw van onze jaartelling wilde namelijk dat laatste stuk vrij Europa aan zijn gebied toevoegen. Dit ter uitvoering van Claudius' decreet dat alle Christendom en Druïdendom in Britain moest worden uitgeroeid. Maar vier knappe generaals, Plautius, Vespasianus, Geta en Titus werden teruggeroepen naar Rome, omdat ze niet vorderden. Dat verhinderde Caractacus' zuster, Pomponia Graecina, niet met de Romeinse generaal Plautius te huwen en mee naar Rome te trekken. In een nu volgende wapenstilstand van zes maanden werd Caractacus uitgenodigd naar Rome te komen voor onderhandelingen. De Britse bard Iolo vermeldt in zijn manuscript dat Caractacus voor de Romeinse senaat moet hebben verklaard dat hij in Wales elke boom had laten omhakken, zodat de Romeinen nooit konden zeggen dat ze last hadden gehad van de Silurische bossen, alleen van de Silurische dapperheid. Laat het waar zijn of niet, de Romeinen

zelf legden vast dat Caràdoc, bij het zien van Rome's pracht aan gebouwen en paleizen, zou hebben gezegd: "*een volk van zoveel luxe wil mij mijn soldaten misgunnen!*" Dit was niet de toonsoort voor Romeinse vredesonderhandelingen. Toen de zes maanden om waren zat Caractacus al weer in Silurië en de allerbeste generaal, Ostorius Scapula, werd nu ingezet tegen de Britten. En deze man lukte het Caractacus gevangen te nemen, zonder slag of stoot... alleen door de verleiding van een knappe vrouw, die hem als Delila verried. Haar naam: Arègwydd, bij de Romeinen Cartismuanda genoemd. Op bevel van de Romeinse keizer Claudius moest de hele koninklijke familie (Lear, Brân, Caràdoc, kinderen en kleinkinderen) naar Rome komen. Rome zag met drie miljoen mensen op hen neer en "*beefde, toen men de geketende Britten zag*", - "*de enige vijand, die de Romeinse wapens waardig was.*" Het is een pompeuze vertoning geworden en Claudius wist er iets van te maken. De senaat bood hem een bescheiden triomfboog aan, maar Claudius weigerde die. Hij wenste een echte triomfboog en niet zo'n kleintje, want, zei hij, aan Caractacus was heus wel een echte triomfboog verdiend. Nu, Caractacus, de held van 40 veldslagen, groot in wapenen, groter in ketenen, verscheen onbewogen voor het keizerlijk tribunaal en hield een korte rede, die Engelse schooljongens uit het hoofd leren:

"Indien aan mijn regering in Britain zulks verzocht was (al ware het voor het behoud van mijn erfelijke domeinen of voor het welzijn van mijn dynastie) dan zou ik al veel eerder deze stad zijn binnengekomen. Namelijk als uw bondgenoot, niet als uw gevangene. En u zou, als ik uw vriend was, geen koning hebben behoeven te beledigen, die van vermaarde voorouders en dictator is van vele naties. Mijn huidige positie, ontdaan van mijn vroegere luister, staat mij even zeer tegen als ze u bevalt. Wat zal ik dan zeggen? Ik was meester over mensen, paarden, wagens en rijkdommen. Begrijpt u dat ik er niets voor voelde deze los te laten op uw bevel? Moet, vanwege de Romeinse aspiraties voor een wereldheerschappij, elke natie het knechtschap aanvaarden, dat u haar zou willen opleggen? Ik ben nu in uw macht; verraden, maar niet overwonnen. Indien ik als veel anderen mij zonder tegenstand aan u had overgegeven, waar zou de naam van Caràdoc zijn gebleven? En waar zou uw glorie zijn? Beiden zouden in vergetelheid zijn ondergegaan. Maar schenk mij het leven en mijn naam zal in de historie voortleven als tenminste één voorbeeld van Romeinse welwillendheid."

Een ongewone rede voor een gevangene, die grote indruk maakte en door Tacitus is opgetekend. Suetonius heeft er bij vermeld, dat deze "overwinning" bereikt is zonder een veldslag en zonder een druppel bloed. Nu, Claudius wilde ook wel eens iets groots doen: hij schonk de hele Silurische familie gratie en legde haar een gijzeling van zeven jaar op. De familie heeft zeven jaar in haar eigen huis, het " Britse Paleis", gewoond, dat later een kerk werd. Het stamhoofd ontving zijn Silurische inkomen ongehinderd en men kon na zeven jaar teruggaan. Brân en Caràdoc hebben dat gedaan, ongeveer 58 na Christus. Lear was voordien overleden. Van de kinderen bleven Linus en Claudia in Rome wonen. De andere kinderen gingen mee naar Silurië: Cyllinus en Cylon, de zoons; en Eurgain, de dochter. Cyllinus volgde later zijn vader op als koning, Eurgain stichtte een hogeschool en wijdde zich daar aan. (Tacitus schrijft in Ann. 5, 28: "*In Britain werden de Romeinen, na de gevangenneming van Caractacus, onophoudelijk verslagen, alleen al door de Siluriërs.*")

Bij de naam Brân hebben we de toenaam "de Gezegende" al gezien. Wat hield dat in? Dat Brân een Christen was toen hij naar Rome werd gevoerd. Hij en zijn zoon Caràdoc waren gedoopt en hadden hun hele rijk tot Christelijk domein verklaard. De geschiedschrijvers hebben vastgelegd dat Jozef van Arimathea met zijn elf gezellen, in 38 na Chr. te Avalon aangekomen, in de kortste keren het Evangelie aan het Silurische hof hadden gepredikt; met het gevolg dat Silurië het eerste Christelijke koninkrijk ter wereld was. (Het Christendom was in Britain begonnen met Brân en Caràdoc, voor het jaar 50 na Chr., zegt het Harleian manuscript (4181). De wraakgierige Sadduceëën, met als voornaamste uitvoerder de felle Saulus, hadden de Christenen uit Jeruzalem verjaagd en zo het zaad uitgestrooid over de hele bewoonde wereld! De mens wikt, God beschikt. Handelingen 8 : 1: "*En Saulus had mede een welbehagen aan zijn dood. En er werd te dien dage een grote vervolging tegen de Gemeente, die te Jeruzalem was; en zij werden allen verstrooid door de landen van Judea en Samaria, behalve de Apostelen.*" (AD 36)

Wie was Pontius Pilatus?

Van iemand, die ongewenst in een gezelschap is beland, zegt men wel: Hij zit er tussen als Pilatus in het Credo. Anders gezegd: hij is daar niet op zijn plaats. Nu is het ook merkwaardig genoeg dat de rechter van onze Heiland, die het doodvonnis gaf, in onze belijdenis is terecht gekomen en elke Zondag in de kerk wordt genoemd. We menen deze afschuwelijke man nu wel te kennen. Maar wat weten

we eigenlijk van hem? De Bijbel geeft natuurlijk de eerste informatie. Pilatus was wreed, Lukas 13 : 1, 2: *"En er waren te dierzelfder tijd enige tegenwoordig, die Hem boodschapten van de Galiléërs, welker bloed Pilatus met hun offeranden gemengd had. En Jezus antwoordde, en zeide tot hen: Meent gij, dat deze Galiléërs zondaars zo zijn geweest boven al de Galiléërs, omdat zij zulks geleden hebben?"*, omkoopbaar en daarom kwetsbaar. Johannes 19 : 12: *"Van toen af zocht Pilatus Hem los te laten; maar de Joden riepen, zeggende: Indien gij Dezen loslaat, zo zijt gij des keizers vriend niet; een iegelijk, die zichzelf koning maakt, wederspreekt den keizer."* Pilatus stond in de gunst van keizer Tiberius en was stadhouder over Juda tijdens Jezus' omwandeling op aarde. Hij was het dus, die het Romeinse gezag vertegenwoordigde en hij was het die aan het door de Joodse voormannen geëiste doodvonnis rechtskracht moest geven. Hij deed dat onder zware druk, wetende dat het vonnis onrechtvaardig was. Hij deed het zelfs, nadat zijn vrouw hem op goede gronden gewaarschuwd had. *"En als hij op den rechterstoel zat, zo heeft zijn huisvrouw tot hem gezonden, zeggende: Heb niet te doen met dien Rechtvaardige; want ik heb heden veel geleden in den droom om Zijnentwil."* (Matthéüs 27 : 19)

Na de Bijbel brengt de geschiedschrijver ons verder. Pontius Pilatus is van 26 tot 36 na Chr. stadhouder over Judea geweest. Hij was een Romein (in tegenstelling tot zijn voorgangers) en had de Joden getergd door de Romeinse veldtekenen in Jeruzalem te plaatsen, later door gouden schilden (schijnbaar als eerbetoon aan de keizer) in zijn Jeruzalems paleis op te hangen. Beide heeft hij moeten terugnemen op hoog bevel; de keizer had liever orde dan onrust. Verder heeft hij Jeruzalem een waterleiding "gegeven", die hij bekostigde uit de tempelschatkist. (Dr. F.W. Grosheide in Bijbelse Encyclopedie) Philo en Flavius Josephus, twee Joodse geschiedschrijvers uit de eerste eeuw, hebben beiden een boekje over Pontius Pilatus opengedaan. Ook Agrippa, koning over Syrië, heeft zeer ongunstig over Pilatus aan de keizer gerapporteerd. Hij noemde zijn hardheid, omkoopbaarheid, gewelddaden, roofzucht en voortdurende terechtstellingen zonder vorm van proces. Op de berg Gerizim heeft hij een aantal Joden laten afslachten, die vermoedelijk in een val waren gelokt. Het eind was dat Pilatus door zijn chef Vitellius naar Rome is gestuurd, om zich voor de keizer te verantwoorden. Aan een in 1961 gevonden Romeinse inscriptie gaan we nu maar voorbij en melden dat Pilatus naar het Zuid-Franse Vienne is verbannen, waar hij een ontijdig einde vond.

In de latere literatuur is nogal wat stof van legendarisch karakter te vinden. Justinus Martyr, Tertullianus en Eusebius - stuk voor stuk autoriteiten - spreken over een ambtelijk rapport dat Pilatus over Jezus' kruisdood naar Rome zou hebben gezonden. Zijn vrouw, die hem de veroordeling ontraadde, wordt in de Grieks-Orthodoxe kerken als de heilige Claudia Procula vereerd. Ze zou als christin zijn gestorven. En dan daar Boëthius (480-524), Romeins filosoof, theoloog en staatsman en onder koning Theodorik de Groote zelfs eerste minister. Op naam van deze geleerde staat: dat hij de literatuur van de "oudheid" naar de middeleeuwen heeft overgebracht. Hoewel hij al op 44-jarige leeftijd zijn einde vond - wegens hoogverraad gevonnist- heeft hij vele en belangrijke geschriften nagelaten. En ook hij leverde een bijdrage aan de geschiedenis van Pontius Pilatus, een zeer bijzondere!

Maar na deze kleine historische inleiding stappen we eerst over naar een wonderlijk verhaal, dat sedert de dagen van de Heiland hier in Schotland is blijven hangen. Ten oosten van ons dorpje ligt de prachtige Glen Lyon; ergens tussen Crianlarich en Aberfeldy, ten Noorden van Loch Tay van Ben Lawers. In Glen Lyon gaat het verhaal dat Pontius Pilatus aldaar - om precies te zijn: in het dorpje Fortingall - zou zijn geboren, uit een Romeinse vader en een Schots meisje. Het is geen verhaal waar de Schot trots op is. Maar ondanks alle pogingen tot ontkenning wordt het verteld en gedrukt tot op de huidige dag. In Fortingall woonde eenmaal Metallanus, die van 10 vóór Chr. tot 29 na Chr. de Schotten regeerde. Hij heette humane vorst van alle Schotten, een die geen belastingen of andere plichten oplegde, maar vrij eenvoudig woonde. Zijn huis lag naast de boerderij Balnacraig, die nog bestaat. Tegen vijandelijke invasies was hij beschermd door een rij heuvelforten en bakens. Bovendien was op de heuvel boven zijn huis het fort Dun Gael gebouwd, dat contact had met het fort Tuathail en de Heuvel van Drummond. Kort voor onze jaartelling kwam daar een troep ruiters in zicht en werd tot koning Metallanus toegelaten. Het was een gezantschap van keizer Augustus te Rome met een vredige boodschap aan de koning der Schotten. Zij vertelden hem dat iedereen ter wereld, tot de verste volkeren van de Oriënt, vrede en vriendschap wenste met de Romeinse keizer en hem daarom enig goud en juwelen schonk. Indien Metallanus dit ook zou doen kon hij zeker zijn van de vriendschap van Rome en dat voor vele jaren. (Het gebeurde lang voor de vijandelijke Romeinse invasies in dit land).

Terwijl koning Metallanus dit verleidelijke voorstel in overweging nam (en stellig zijn onderhorigen ging raadplegen) bouwden de Romeinen een legerkamp vlak buiten Fortingall, waar ze meer dan een jaar bleven. De ruïnes van dit kamp zijn vandaag nog zichtbaar; ze staan bekend als het "Romeinse kamp". Nog in 1700 werd er een staf gevonden, versierd met de Romeinse adelaar. Schotten zijn zeker niet snel. Tijdens de langdurige wachttijd zou, volgens de overlevering, Pontius Pilatus in Fortingall zijn geboren. Het is niet bekend of koning Metallanus een van zijn huisgenoten, familie of personeel, ten dienste van een Romeins officier heeft gegeven, dan wel of een der Romeinse gezanten legaal verliefd is geworden op een der dochteren des lands. Maar de overlevering weet te zeggen, dat het moedertje een meisje Menzies was; en de Menzies-clan wordt gevormd door afstammelingen van koning Metallanus. (Naam van Menzies, hier uitgesproken als Menges, komt in Nederland nog steeds tussen veel Schotse namen voor).

Na afloop van het lange wachten zijn de Romeinen teruggegaan. Ze namen de gewenste giften voor keizer Augustus mee, alsmede enkele leden van Metallanus' familie en het kindeke dat Pontius Pilatus heette en uiteraard Romeins is opgevoed. Zo kon Metallanus, zegt de geschiedschrijver Boëthius, nog vele jaren in vrede regeren op goede voet met Rome. (Boëthius, in zijn Kronieken van Schotland, zegt dat Metallanus "raing mony yeris in gud peace" vele jaren in goede vrede regeerde. De naam is trouwens verlatiniseerd.) Zo luidt de overlevering. Natuurlijk mag aan een legende geknabbeld worden. Zij is niet Gods Woord en zij is feilbaar als wij zijn. Maar... de overlevering is taai. Die komt niet uit de lucht vallen. En in een land van barden, zingende geschiedschrijvers, luistert het nauw met de waarheid en de feiten. Bovendien, al zouden alle Schotten jokken: dit is een verhaal waar ze allerminst trots op zijn en... Boëthius viel wegens hoogverraad en zijn getuigenis is dus aanvechtbaar. Dan antwoordt de geschiedenis: die beschuldiging van hoogverraad was vermoedelijk een maatregel van zijn jaloerse vijanden. Het Romeinse kamp is er ontegenzeggelijk geweest; ruïnes en opgegraven staf bevestigen de geschiedschrijving.

Trouwens het dorp is een bezoek zeker waard. Wanneer u er ooit komt (en waarom niet?) wordt uw aandacht tevens getrokken door een ongelooflijk grote en oude taxisboom, die het heden met het verleden verbindt. Deze boom, bij de kerk staande en tegenwoordig door een muurtje beschermd, wordt door botanici en

oudheidkundigen op 3000 jaar oud gesteld en is daarmee verreweg de oudste boom van Europa. Vergelijk deze taxisboom met de olijfbomen op Jeruzalems Olijfberg. Botanici zeggen dat deze laatste 2000 jaar oud zijn. De Romeinen hebben na de Joodse opstand van 69 alle bomen rond Jeruzalem gekapt; dus moeten de bomen in de Hof van Getsemané kort daarna geplant zijn, dan wel (wat waarschijnlijker is) als uitlopers uit de stobben van toen gekapte bomen zijn gegroeid. En zo verbinden deze olijfbomen ons min of meer met de dagen van Jezus op aarde. Maar de taxisboom van Fortingall was in de dagen van Pontius Pilatus' geboorte al duizend jaar oud. Ergo: er was daar al een heilige plaats, er was een kerspel, en een koninklijk gezin woonde er tussen landbouwers. Niettemin, u mag die indrukwekkende boom vergeten voor de idee dat Pilatus hier geboren kan zijn als een bastaard van een Romeinse officier en een Schots meisje.

Het stralende einde van Petrus

In november 1685 besloot de Franse regering, de aanwassende groep protestanten in de stad Saint Quentin gewelddadig te bekeren of uit te roeien. Zeventien compagnieën soldaten werden bij de verdachte families ingekwartierd. Gevraagd naar hun volmacht, antwoordden zij dat die achter de kolven van hun musketten zaten. De ruwe soldaten namen bezit van huis, slaapkamers, keuken en provisiekast. Ze richtten *"zodanige treurige tonelen bij de arme kettters aan, dat verscheidene binnen enkele uren tot de Roomse moederkerk waren teruggekeerd"*, zegt een dagboek. Ze terroriseerden de protestanten, totdat deze hun geloof verloochenden en de voorgelegde acte van berouw tekenden, al ware het om van de mateloze overlast bevrijd te zijn. Binnen twee weken waren alle kettters van de stad op wrede wijze tot de kerk teruggebracht, op enkele jongens en meisjes na, die tijdig in de bossen van Saint Quentin waren ondergedoken.

Jean Descarriètres was de laatste, die - op aandrang van zijn familie - door de knieën ging. Hij heeft zich diep geschaamd en schreef onder tranen in zijn geheime dagboek: *"Zij hebben mij en mijn vrouw zo lastig gevallen dat ik door geweld bekeerd ben. God heeft ons verlaten, omdat wij Hem hadden verlaten. God vergeve mij mijn grote zonde, want ik heb tegen de hemel gezondigd en ben niet meer waard Zijn kind te heten. Maar er is vergeving bij God. Hij weet dat ik gestreden heb zo lang ik kon. Mijn arme kinderen, hun tere jeugd, mijn arme vrouw, die eerstdaags moet bevallen... Ik hoop dat de grote God, vol genade, mij de gunst wil geven om*

straks mijn gezin in Zijn heilig verbond te kunnen onderwijzen. Want ik heb het niet van harte verlaten. Zo zij het". Het zal voor schrijver dezes altijd een vraag blijven of zijn voorouders - die toen in Saint Quentin woonden en op de ketterlijsten voorkwamen - eveneens krachtadig "bekeerd" zijn, of niet. (De archieven van deze stad zijn in twee wereldoorlogen totaal verwoest). Voor-moeder Judith was in 1685 al zes jaar weduwe; ze had een dochttertje Marie, van veertien, en een zoon Abraham van elf jaar oud. Zeker is, dat deze Abraham in 1693 geloofsbelijdenis aflegde in de Waalse Kerk te Haarlem en dat hij in 1695 huwde met Esther Desjardins. Het gezin heeft dus door Gods gunst de geloofsvervolgingen overleefd en ontkwam naar het vrije Nederland. (Ook u, die dit leest, kunt bij het opsporen van uw voorouders stellig voor Gods grote daden komen te staan).

De Roomse Kerk had haar beruchte terreurmethode van het Romeinse keizerrijk geleerd. Daar gold namelijk de ijzeren wet dat voor het domme volk de godsdienst van boven af geregeld werd en wie niet luisteren wilde zou dat voelen. De arena en de straten van Rome zijn rood gekleurd door het bloed van talloze christenen, die ingevolge het decreet van Claudius (42) moesten worden uitgeroeid. Zij hadden geen ontsnappingsmogelijkheid, zoals de latere Hugenoten en zochten die wellicht ook niet. Petrus was een van die martelaren. Wie - naast de sobere Schriftgegevens over zijn levenseinde: *"Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u: Toen gij jonger waart, gorddet gij uzelf, en wandeldet, alwaar gij wildet; maar wanneer gij zult oud geworden zijn, zo zult gij uw handen uitstrekken, en een Ander zal u gordden, en brengen, waar gij niet wilt. En dit zeide Hij, betekene, met hoedanigen dood hij God verheerlijken zou. En dit gesproken hebbende, zeide Hij tot hem: Volg Mij."* (Johannes 21 : 18, 19) de beschikbare historie raadpleegt, ziet dat Petrus inderdaad "door zijn dood Gode verheerlijkt heeft," zoals Johannes in zijn Evangelie aankondigde.

U herinnert zich wat de Bijbel vermeldt. Petrus, die in de onverwachte dwangssituatie en in paniek zijn Heiland tot driemaal had verloochend: die naar buiten ging en bitter weende; die bij de kruisiging afwezig bleef; die later tot driemaal toe op het hart gebonden kreeg, Christus' schapen te hoeden. Waarop de Heiland hem de raadselachtige woorden toevertrouwde: *"Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, toen ge jonger waart omgordde gij uzelf en ging waar ge wilde, als ge oud wordt zult ge uw handen uitstrekken en een ander zal u omgorden en brengen waar gij*

niet wilt zijn." Een oppervlakkige lezer kan zeggen: ja natuurlijk, oude mensen moeten - net als kinderen - geholpen worden, kunnen zelf niet meer alles doen, worden gewassen en gekleed en getransporteerd, of ze het leuk vinden of niet. Maar Johannes, die het einde beleefd en geweten heeft, tekende hier aan: "*Dit zei Hij om te kennen te geven, met welke dood hij Gode verheerlijken zou.*"

Voor Petrus zullen Jezus' woorden steeds helderder zijn geworden. Hij moet begrepen hebben dat het volgen van de Heiland inhoudt dat een dienaar niet meer is dan zijn Meester, dat hij op het ergste moest rekenen en dit in zijn leven zo snel mogelijk incalculeren. Dat heeft hij ook gedaan, zeggen de papieren en toen het ergste kwam heeft hij zijn Heiland niet opnieuw verloochend, maar Hem verheerlijkt door zijn dood. Er zijn historische stukken blijven bestaan, die details van deze dood beschrijven. Sommige mensen zijn bevreesd voor historische toevoegingen aan Gods Woord. Indien die extra's dat Woord zouden ondermijnen of zelfs tegenspreken, is die vrees terecht. We moeten dus kritisch zijn. Maar de archeologie, de studie van de historie en de kennis van de landen en de volken, heeft tot nu toe al veel bijgedragen tot een beter verstaan van de Schrift. Hoe zouden we bijvoorbeeld weten dat het boek Handelingen door Lukas is geschreven? Hoe kwamen onze vaders er toe de brief aan de Hebreëen op Paulus' naam te zetten? Hoe kwamen latere theologen ertoe deze brief bepaald niét aan Paulus toe te schrijven? De beschikbare wetenschap staat ook ten dienste van Bijbellezers. Het is bekend dat in de bibliotheek van het Vaticaan te Rome duizenden documenten opgeslagen liggen die sedert de vroegste christentijd het daglicht niet hebben gezien. (Sedert 1960 zijn een aantal documenten uit het Vaticaan aan universiteiten uitgeleend, om ontcijferd en vertaald te worden.) Een bekende bibliothecaris, de kardinaal Baronius (1538-1607), begon diverse perkamenten te ontcijferen, te vertalen en te publiceren. De inhoud was onthutsend voor de kerk, wier pauselijke stoel begon te wankelen. Zo liggen in Rome ongetwijfeld ook de stukken beschikbaar die bewijzen dat Petrus nooit de pauselijke stoel kan hebben gesticht; of dat de eerste christenkerk niet in Rome kan hebben gestaan; stukken die elders lang bekend zijn. Een bewijs? In 1931 heeft paus Pius XI aan een voornaam Engels gezelschap verklaard: dat Britain niet door paus Gregorius Britain gekerstend is, maar... door Paulus. Had u zo'n "bekentenis" verwacht?

En nu Petrus. Hij heeft zijn opdracht vervuld, heeft het Evangelie gepredikt voor de verloren schapen van het huis van Israël en is, toen het Gods tijd was, gevangen genomen te Rome. Onbevreesd is hij zijn laatste levenshoofdstuk binnengestapt, vertrouwend op Gods bijstand. In Rome bestaat een kerker, die al 3000 jaar oud is en de Mamertine (of ook Tullianum) wordt genoemd. Een Romeinse staatsgevangenis onder het Kapitoel, van het gruwelijkste soort. Het is een grot, in een rots uitgehouwen, van twee vertrekken onder elkaar, waarvan het onderste alleen door een luik in de vloer van het bovenste kan worden benaderd. Talloze staatsvijanden en verraders van het oude Rome zijn er door uithongering, verdroging, marteling en wurging ter dood gebracht. Historici zeggen dat de Mamertine wellicht de wreedste martelkamer uit de geschiedenis is en een huiveringwekkend bewijs van Rome's bestiale aard.

De kerker bestaat nog, evenals de pilaar waaraan Petrus vastgezet is geweest. Hij heeft letterlijk zijn handen moeten uitsteken die in boeien geslagen werden. Om zijn middel is een ijzeren gordel gelegd. Zo is hij gebracht waar niemand zou willen zijn: in staande houding aan de paal geklonken. Zonder enig daglicht, nooit zittend of liggend, slechts etend wat hem werd toegeworpen en wat hij kon bemachtigen; in een hol dat nooit gelucht of gereinigd werd, heeft Petrus negen maanden lang gevegeteerd, in de stank van vorige gevangenen. Wij kunnen ons moeilijk voorstellen, wat deze broeder geleden heeft. Al Gods stromen zijn over hem heen gegaan. Alle kwellingen van het kruis heeft hij gevoeld. Hij wou vluchten maar kon nergens heen. Levend als een gestorvene, maar niet vrij van folteringen, uitgedacht door perverse mensen. Nooit van zijn drek gewassen, nooit een goede maaltijd, officieel nooit een beker koud water. Uitgesloten uit de wereld, in leven gehouden teneinde verder te kunnen lijden. Honderd jaar tevoren had de historicus Sallust deze folterkamer huiverend beschreven; Petrus kan geweten hebben waar men hem bracht. En niemand kan zeggen wat hij verdragen heeft, negen maanden lang, eer hij gekruisigd werd. Alleen: hij wist zich niet van God verlaten, dank zij zijn Heiland.

En niet alleen overleefde Petrus deze negen maanden ongebroken, maar zijn geest bleef gevaarlijk voor het Romeinse Beest. Hij waagde het zijn beulen te onderwijzen in leer en leven. Hij preekte voor zijn bewakers. Hij bekeerde Processus en Martinianus en 47 anderen! Het is een merkwaardig Goddelijk spel:

de pauselijke stoel staat precies boven de graven van Processus en Martinianus; beulen van Petrus, discipelen van Petrus, volgelingen van Petrus in zijn marteldood. En het is om over na te denken, dat - toen Petrus maatschappelijk had opgehouden te bestaan - hij nog 49 mensen met God verzoende; $49 = 7$ in het kwadraat, Goddelijke volheid.

Daarop is Petrus naar Romeinse methode afgemaakt. Daar hij het profaan achtte om als zijn Heiland gekruisigd te worden, heeft hij verzocht met het hoofd naar beneden te worden gekruisigd. In satanische ironie is dit laatste verzoek ingewilligd. Hij heeft Gode verheerlijkt met zijn dood, in het jaar onzes Heren 67, onder de regering van keizer Nero. Petrus was *"wedergeboren tot een levende hoop op een onvergankelijke, onbevleete en onverwelkelijke erfenis, die in de hemelen voor hem was weggelegd."* (1 Petrus 1 : 4) En wij, die in het jaar 1984 (nu inmiddels 1992) leven, mogen ons verheugen als wij ooit door het vuur worden beproefd, tot lof en heerlijkheid en eer van Jezus Christus.

Wat is geheel Israël?

In 1983 is er nogal wat afgehandeld over "heel Israël". Geen wonder. Het volk Israël is een heel bijzonder volk; immers een door God de Heere van oudsher zeer gezegend volk; een door God met grote beloften overladen volk; en een volk dat we zoeken. Waarom zoeken? Omdat we het kwijt zijn. Want wie kunnen onder "heel Israël" worden verstaan? Dat zijn eerst alle nakomelingen van Israël (of Jakob). Dat kunnen ook zijn: alle afstammelingen van het 10-stammenrijk, dat in de Bijbel met Israël wordt aangeduid, in tegenstelling tot het 2-stammenrijk, dat in de Bijbel Juda genoemd wordt. Zo zouden ook, overdrachtelijk gesproken, alle Christusgelovigen kunnen heten die "in Israël ingelijfd zijn", om met Psalm 87 te spreken. Psalm 87 = Heerlijkheid der Gemeenten Gods.

"Een psalm, een lied voor de kinderen van Korach. Zijn grondslag is op de bergen der heiligheid. De HEERE bemint de poorten van Sion boven alle woningen van Jakob. Zeer heerlijke dingen worden van u gesproken, o stad Gods! Sela.

Ik zal Rahab (= Egypte) en Babel vermelden, onder degenen, die Mij kennen; ziet, de Filistijn, en de Tyriër, met den Moor, deze is aldaar geboren.

En van Sion zal gezegd worden: Die en die is daarin geboren; en de Allerhoogste Zelf zal hen bevestigen. (= het staat vast).

De HEERE zal hen rekenen in het opschrijven der volken, zeggende: Deze is aldaar geboren. Sela. En de zangers, gelijk de speellieden, mitsgaders al mijn fonteinen, zullen binnen u zijn."

Dus, wanneer we over "heel Israël" spreken, moeten we eerst vaststellen waar we het over hebben. Dat is niet moeilijk. We willen graag spreken over heel Israël, in zijn ruimste en meest directe betekenis: alle afstammelingen van Israël, de zoon van Izaäk, de zoon van Abraham. Het mag duidelijk zijn waarom. Omdat in Romeinen 11 : 25, 26 gesproken wordt over "de heidenen" enerzijds en "geheel Israël" anderzijds; de laatsten hebben door hun ongehoorzaamheid Gods genadegaven verspeeld, waarom aan de heidenen Gods genade gepredikt werd; maar dat "geheel Israël" zal, wanneer het zich eenmaal van zijn ongeloof bekeert, in zijn geheel weer in genade worden aangenomen. Dat is de toekomst, die ons wordt aangekondigd. Daar mogen we op rekenen.

Geheel Israël bestaat dus uit "Juda" en "Israël"; dat wil zeggen: uit het 2-stammenrijk, dat onder Rehabeam zijn geschiedenis begon; plus het 10-stammenrijk, dat onder Jerobeam een aanvang nam. Het eerste is in ballingschap naar Babel gevoerd, in het jaar 586 vóór Chr. Maar een klein gedeelte is teruggekeerd en dat deel is onder de naam "Joden" bekend gebleven. Het laatste is al in het jaar 721 vóór Chr. in Assyrische ballingschap gevoerd, waarna we het uit het oog verloren. Gemakshalve wordt, wanneer we over Israël spreken, gedacht aan de kleine groep die uit Babel is teruggekomen: de Joden dus. Dat kan alleen maar onjuist zijn. Wanneer aan mij gevraagd wordt, in dit land: u komt, meen ik, uit Holland? Dan is het antwoord: eigenlijk uit Nederland. En zegt men: maar dat is toch hetzelfde? Dan is het antwoord: Nederland is voor twee-twaalfde Holland, voor tien-twaalfde niet-Holland. Zo kunnen we ook zeggen: Juda (het 2-stammenrijk) beslaat slechts twee-twaalfde van Israël; en dat is dan nog sterk naar boven afgerond. Om verwarring te voorkomen moeten we scherp op dit onderscheid letten. Zelfs sprekers en schrijvers over dit onderwerp blijken niet altijd attent te zijn op het grote verschil.

Paulus, die zich heiden-apostel bij uitnemendheid noemde, hoopte met zijn werk voor de heidenen geheel Israël jaloers te maken en tot de Heere terug te brengen. Want, zei hij, God heeft zijn verbondsvolk niet verworpen; God komt niet op Zijn

belofte terug. In Romeinen 11 : 28, 29 staat: *"Zo zijn zij wel vijanden aangaande het Evangelie, om uwentwil, maar aangaande de verkiezing zijn zij beminden, om der vaderen wil; want de genadegiften, namelijk de roeping Gods, zijn onberouwelijk."* (God komt er niet op terug). Ze zijn en blijven geliefden om der vaderen wil. Welke beloften dan wel? En wie zijn die geliefden dan? En... als God de HEERE zekere mensen beloften schenkt en hen (om redenen die alleen Hem aangaan) liefheeft, zouden wij ze dan niet moeten liefhebben? Nu stapelen de vragen zich op, in dier mate dat zelfs professionele Schriftgeleerden het niet meer met elkaar eens zijn. Greydanus contra Calvin, dr. D. Holwerda tegenover drs. H. de Jong.

Natuurlijk gaat het niet aan Romeinen 11 te vergeestelijken in die zin dat - bij afwezigheid van de 10 stammen - alle bekeerde heidenen in hun plaats "geheel Israël" kunnen gaan heten. Zo maken we ons van Gods beloften af en nemen Hem in bescherming, wanneer Hij zijn woord niet kan nakomen. God heeft prachtige dingen toegezegd aan ons, die voorheen heidenen waren. Maar Hij heeft nog schoner dingen beloofd aan hen die de 10 stammen waren... en zijn! We moeten beide categorieën beloften geloven óf beide niet geloven. Want een volk van zoveel beloften raakt niet zo maar zoek. God zal Zijn Waarheid nimmer krenken, maar eeuwig Zijn Verbond gedenken. Gods beloften garanderen dat de dragers van die beloften bestaan, wis en waarachtig.

Het moet toch op zijn minst merkwaardig heten, dat ons Christenvolk zich zo weinig aan die geliefden-om-der-vaderen-wil gelegen laat liggen. We zullen Gods oogappel moeten liefhebben, jawel; maar als we niet weten waar die zit, hoe die er uitziet en óf die wel ergens zit, dan wordt dat wel een koude, Platonische liefde; een creditpost in rekening-courant, die meteen wordt afgeschreven. Laten we dat alstublieft als een schuld mogen ervaren! We staan er immers voor in dat Gods beloften allemaal in vervulling gaan. Dat is onze enige troost in leven en sterven. Geen woord van God valt ter aarde, gaat verloren. Maar het is een niet-werkzaam geloof wanneer wij die vervulling als onmogelijk beschouwen. Immers als dat 10-stammenrijk nergens te vinden zou zijn, zou God moeilijk de vervulling van Zijn beloften kunnen geven; dan zouden wij dat volk moeilijk onze liefde kunnen bewijzen. En zo bepalen we ons maar tot de kleine groep Joden, waarvan we zeker weten dat ze geliefden om der vaderen wil zijn en zwijgen de overgrote meerderheid van heel Israël, Gods verbondsvolk, dood.

Er is in het verleden veel en op velerlei wijze gespeurd naar de "verdwenen" 10 stammen. Er zijn boeken over vol geschreven. Er zijn wetenschappelijke theorieën over opgebouwd. Zelfs zijn er landen en volken aangewezen en meteen weer door anderen afgewezen. We gaan u niet vertellen waar u zijn moet; u mag dat zelf wel vinden. Maar we willen wel graag op de Bijbel wijzen, die ons nooit in de steek laat; die een licht is op ons pad, een lamp voor onze voet.

Laten we eerst eens naar enkele duidelijk geadresseerde beloften kijken. U kent de belofte aan Adam en Eva, de belofte aan Noach, de beloften aan Abraham, Izak en Jakob, vooral de laatste. Al die beloften gelden niet bepaalde personen privé - maar zijn bedoeld voor de gehele mensheid, de Gods beeld dragende mens. "In u zullen alle volken der wereld gezegend worden," gold bij al Gods beloften. (Dat geldt dus ook voor de huidige christenheid; die een licht voor de wereld mag zijn, een stad op een berg, een zoutend zout, heilbrengend aan een totale wereld). Met dit universele doel voor ogen schonk God de Heere diverse beloften, geadresseerd aan personen en stammen. Met die geadresseerde beloften bedoelen we mede de zegen van Jakob aan zijn twaalf zonen. (Genesis 49); de zegen van Mozes aan de 12 stammen. (Deuteronomium 33) en niet minder de beloften van wederkeer na ballingschap, al 700 jaar tevoren aan Mozes gegeven. (Deuteronomium 30 : 3) *"Al waren uw verdrevenen aan het einde des hemels, de Heere uw God zal u van daar terug brengen."* (Deuteronomium 30 : 4) Even in het midden gelaten dat de 2 stammen lang niet voltallig uit Babel zijn teruggekeerd, moeten we bedenken dat de 10 stammen tot nu toe volstrekt niet zijn terug gekomen uit Assyrische (of verdere...) ballingschap. Hoe kan dat? Zou God zijn genade vergeten? Of golden die beloften niet voor het zondige 10-stammenrijk? Die beloften zijn ook en ter-dege geadresseerd aan het 10-stammenrijk. In Deuteronomium 32 : 36: *"Want de HEERE zal aan Zijn volk recht doen, en het zal Hem over Zijn knechten berouwen; want Hij zal zien, dat de hand is weggegaan, en de beslotene en verlatene niets is."* De HEERE beloofde door Mozes' mond: *"De HEERE zal recht doen aan Zijn volk en Zich ontfermen over Zijn knechten; wanneer Hij ziet dat hun kracht vergaan is, van hoog tot laag allen hun einde gevonden hebben."* Deuteronomium 32 : 43: *"Juicht, gij heidenen, met Zijn volk! want Hij zal het bloed Zijner knechten wreken; en Hij zal wraak op Zijn tegenpartijen doen wederkeren en verzoenen Zijn hand en Zijn volk."* Zulke beloften kunnen tijd en eeuwigheid verduren, maar zullen eens worden vervuld.

Nog 40 jaar voor de eerste wegvoering profeteerde Amos 9 : 14, 15: *"En Ik zal de gevangenis van Mijn volk Israël wenden, en zij zullen de verwoeste steden herbouwen en bewonen, en wijngaarden planten, en derzelver wijn drinken; en zij zullen hoven maken, en derzelver vrucht eten. En Ik zal ze in hun land planten; en zij zullen niet meer worden uitgerukt uit hun land, dat Ik hunlieden gegeven heb, zegt de HEERE, uw God."* Amos profeteerde dat God een keer zou brengen in het lot van Israël, dat ze op eigen grond zouden worden teruggebracht, hun eigen verbouwde vruchten zouden eten en niet meer "uitgerukt" worden uit het beloofde land. Dat gold voor heel Israël, alle 12 stammen.

In Jesaja 11 werd die belofte nader gepreciseerd: Efraïm (Israël in het 10-stammenrijk) zou niet meer afgunstig worden gezien, Juda (het 2-stammenrijk) niet meer benauwd worden; ook zouden ze elkaar niet meer lastig vallen. Zowel de verdrevenen van Israël als de verstrooide dochters van Juda zouden bijeengebracht worden (niet slechts uit Babel, maar) van alle einden der aarde (dat reikt veel verder dan Assyrië), evenals "kustlanden", "verre eilanden" en "eilanden der zee". Deze uitdrukkingen hebben een aparte lading en slaan zeker niet op het Noordelijke Assyrië, en ze zouden een licht voor de volken worden, opdat Gods heil tot het einde der aarde zou reiken. Jeremia 3 : 18: *"In die dagen zal het huis van Juda (2 stammen) gaan tot het huis van Israël; en zij zullen tezamen komen uit het land van het noorden (10 stammen), in het land, dat Ik uw vaders ten erve gegeven heb."* (= Efraïm = de 10 stammen = in de vijfde bedeling).

Niemand zou zeggen: deze dingen zijn (voorzover mogelijk...) vervuld in het O.T. Want bij Jeremia blijkt dat de belofte vervuld zal worden in het N.T., in de bedeling waarin wij leven. Maar in Jeremia' profetie worden we nog veel meer gewaar. *"Ik ben Israël tot Vader en Efraïm is Mijn eerstgeborene."* *"Efraïm is Mijn troetelkind, Mijn lievelingszoon. Ik moet, zo vaak als Ik van hem spreek, gedurig aan hem denken. Daarom is Mijn binnenste over hem ontroerd, Ik zal Mij zeker over hem ontfermen."* Dit sprak de HEERE en profeteerde Jeremia, toen het 10-stammenrijk... al 100 jaar in ballingschap was! Dat was toch geen retorische taal? Hebt u ooit zulke tere woorden gehoord? Efraïm: eerstgeborene, lievelingszoon, troetelkind? Klinkt dat niet poëtisch? Maar denk eens na. Toen Jakob zijn zonen zou gaan zegenen, nam hij eerst de geliefde zoon Jozef met diens kinderen apart. Hij adopteerde Jozefs zonen Efraïm en Manasse als zijn eigen kinderen; maakte daarmee Jozef

tot "oudste zoon", want Jozef kreeg een dubbel deel, zijn beide zoons gingen als stammen meetellen. Ruben had het in de familie immers goed verbruid; hij had zijn eerstgeboorterecht verspeeld. Genesis 49 : 3, 4: *"Ruben! gij zijt mijn eerstgeborene, mijn kracht, en het begin mijner macht; de voortreffelijkste in hoogheid, en de voortreffelijkste in sterkte! Snelle afloop als der wateren, gij zult de voortreffelijkste niet zijn! want gij hebt uws vaders bed beklommen; toen hebt gij het geschonden; hij heeft mijn bed beklommen!"* Genesis 35 : 22: *"En het geschiedde, als Israël in dat land woonde, dat Ruben heenging, en lag bij Bilha, zijns vaders bijwif; en Israël hoorde het."* 1 Kronieken 5 : 1: *"De kinderen van Ruben nu, den eerstgeborene van Israël; (want hij was de eerstgeborene; maar dewijl hij zijns vaders bed ontheiligd had, werd zijn eerstgeboorte gegeven aan de kinderen van Jozef, den zoon van Israël; doch niet alzo, dat hij zich in het geslachtregister naar de eerstgeboorte rekenen mocht."*

In zijn plaats kwam Jozef, de geliefde zoon van Rachel, de man die de stammen een plaats in Egypte had bereid. Zacharia 10 : 6: *"En Ik zal het huis van Juda versterken, en het huis van Jozef zal Ik behouden, en Ik zal hen weder inzetten; want Ik heb Mij hunner ontfermd, en zij zullen wezen, alsof Ik hen niet verstoten had; want Ik ben de HEERE, hun God, en Ik zal ze verhoren."* Ook Benjamin was van Rachel, maar Jozef ging voor. En van Jozefs zonen ging de jongste - Efraïm - voor. De "eerstgeborene" was dus niet Ruben, maar Efraïm. De lievelingszoon Jozef werd voortgezet in Efraïm. Het troetelkind Jozef werd belichaamd in Efraïm. De belofte van de "vele volken, die in hem gezegend zouden worden", ging van Abraham via Jakob, via Jozef, via Efraïm. Diens nageslacht zou een "volheid der volken" worden (Genesis 49 : 4), zoals aan Abraham was beloofd. En dat troetelkind zat al 100 jaar in ballingschap, toen Jeremia dit troostrijke Woord des HEEREN doorgaf. Moeten we, juist vanwege die hachelijke omstandigheden, Gods Woord hier niet serieus nemen?

Ezechiël profeteerde nog later (130 jaar na de wegvoering): *"Neem een stuk hout voor Juda en een stuk hout voor Jozef (Efraïm, 10 stammen) en voeg ze samen tot één hout. En Ik zal hen tot één volk maken op de bergen van Israël en één koning; niet langer twee volken en twee koninkrijken...."* (Genesis 48 : 19) Deze profetie gold voor het hele volk Israël, voor de 12 stammen. Evenals *"Ik zal een keer brengen in het lot van Jakob en Mij ontfermen over het hele huis van Israël."* (Ezechiël 37 : 15)

Tenslotte noemen we nog Zacharia, die profeteerde toen Juda al terug was uit Babel, en het 10-stammenrijk al bijna twee en een halve eeuw in ballingschap verkeerde: *"Zo zal Ik het huis van Juda sterken en het huis van Jozef (= Israël) verlossen."* Zij zullen worden alsof Ik hen niet verworpen had." Wie Gods beloften serieus neemt, denkt hier over na. Want geloven betekent: op Gods beloften vertrouwen, ze niet weg-exegetiseren. En beloften die nog niet vervuld zijn, roepen bij ons de spanning van het geloof op.

Wat zijn verloren schapen?

Wanneer we ons gerealiseerd hebben dat "heel Israël" tenminste het 10-stammenrijk en ten meeste het volk van de 12 stammen Israëls betekent, kunnen we verder gaan. We kunnen trachten vast te stellen wie die verloren stammen zijn voor wie God de Heere nog zulk een overvloed van rijke beloften in petto heeft. Want bij een openvallende erfenis loont het de moeite de erfgenamen op te sporen. Toen onze Heiland aan zijn twaalf discipelen de instructie voor hun apostolische werk gaf, noemde Hij drie dingen. Matthéüs 10 : 5, 6: *"Deze twaalf heeft Jezus uitgezonden, en hun bevel gegeven, zeggende: Gij zult niet heengaan op den weg der heidenen, en gij zult niet ingaan in enige stad der Samaritanen. Maar gaat veel meer heen tot de verloren schapen van het huis Israëls."* (de 10 stammen)

niet naar de heidenen gaan,
niet naar de Samaritanen (halve heidenen) gaan,
maar naar de verloren schapen van het huis Israëls gaan.

Daar moeten we niet aan voorbijgaan. Dat is een belangrijke instructie die het leven van de apostelen tot het einde gestempeld heeft. Van zending in Juda, onder de Joden dus, wordt niet eens gesproken. Daar predikte de Heiland zelf. Matthéüs 11 : 1 zegt: *"En het is geschied, toen Jezus geëindigd had Zijn twaalf discipelen bevelen te geven, dat Hij vandaar voortging, om te leren en te prediken in hun steden."* Daar ging Hij twee tot drie jaar rond, daar heeft Hij de kruisdood gevonden. Maar ook de heidenen - waar wij het eerst aan zouden denken - worden nog niet op hun program gezet; daar is later Paulus speciaal voor aangewezen. Naar wie werden de twaalf dus gestuurd? Naar de verloren schapen van het huis Israëls. Dat huis Israëls, zo hebben we gezien, bestond niet uit Juda, maar uit het 10-stammenrijk plus Juda, dat sedert eeuwen en sedert de Babylonische

ballingschap verstrooid was. Wanneer we Calvijn naslaan zien we dat Calvijn begreep dat de apostelen niet naar de heidenen werden gestuurd, maar dat hij een bladzijde verder vaststelde, dat ze dus naar de heidenen zijn gegaan. Maar zo komen we er niet uit; we zullen zelf - en dieper - moeten graven. Weliswaar heeft de Heiland, na Zijn opstanding, het zendingsbevel uitgebreid tot "al de volken": *"Gaaf dan henen, onderwijst al de volken, dezelve dopende in den Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes; lerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb"*. (Matthéüs 28 : 19) Maar de preferentie van de "verloren schapen van het huis Israël" is niet vervallen. Dit moeten we in het oog houden. De Heiland sprak vaker over verloren schapen.

"Ik heb nog andere schapen, die van deze stal niet zijn; deze moet Ik ook toebrengen; en zij (= 10 + 2 stammen) zullen Mijn stem horen; en het zal worden één kudde en één Herder." (Johannes 10 : 16) Schapen, die aan dieven en rovers zijn overgeleverd, bijvoorbeeld. Hij noemde Zich de goede Herder, Die Zijn leven voor de schapen stelt (stellen = wijden aan de schapen). Daarmee instrueerde Hij Zijn discipelen hoe zich ten aanzien van hun bekeerlingen te gedragen.

Jesaja 40 : 11: *"Hij zal Zijn kudde weiden gelijk een herder; Hij zal de lammeren in Zijn armen vergaderen, en in Zijn schoot (= bescherming) dragen; de zogenden zal Hij zachtjes leiden."* (= Israël na de komst op de Olijfberg). Ook dit moeten we ter harte nemen wanneer we naar de erfgenamen van Gods beloften zoeken. Want de apostelen hebben vrijwel allen hun leven gegeven voor hun schapen. Welke schapen? Als de apostelen hun opdracht trouw hebben uitgevoerd bij voorkeur verloren schapen van het huis van Israël waren: mensen uit het 10-stammenrijk. Tegen een Phoenicische vrouw, die om hulp vroeg, sprak de Heer: *"Ik ben slechts gezonden tot de verloren schapen van het huis van Israël"*. (Matthéüs 15 : 24) Dat kwam overeen met Zijn opdracht aan Zijn apostelen. Maar op haar duidelijk gelovig aandringen weigerde Hij haar verzoek toch niet. Ook dat klopte met de uitbreiding, welke Hij later aan Zijn dienaren gaf. Was het bondsvolk niet daartoe geroepen: om Gods heil voor de gehele wereld te betekenen?

Ook over nog andere schapen heeft de Heiland gesproken (de verloren schapen van Johannes 10 : 16, 17). Hij kende "nog andere schapen", die niet van deze stal zijn; ook die moest Hij leiden en zij zouden naar Zijn stem horen en het zou worden

één kudde, één Herder" (10 + 2 stammen). Ook voor déze schapen zou de Heiland Zijn leven beschikbaar stellen en over deze doelstelling kwam verdeeldheid onder de Joden, die er niets van begrepen. Begrijpen wij het wel? Er is veel gegist naar de betekenis van deze duistere zinspeling en er zijn diverse oplossingen voor het raadsel gevonden. Mogen wij er de onze aan toevoegen? Dan denken wij aan de belofte, door Ezechiël geprofeteerd: *"En Ik zal hen tot één volk maken op de bergen van Israël en één Koning; niet langer twee volken en twee koninkrijken."* (Jozef en Juda; Ezechiël 37 : 22) Dan had de Heiland de "verloren stammen" op het oog, dragers van Gods onberouwelijke beloften, niet minder dan de Joden. Hij predikte voor déze stal, voor de Joden; een betrekkelijk klein deel van het 2-stammenrijk. Maar de grote massa van het verbondsvolk (de andere stal) leefde buiten Palestina, was weggevoerd naar Assyrië; en vandaar tot de einden der aarde getrokken. Waar dan wel? Naar Egypte, naar Pathros (dat is Zuid-Egypte of Soedan), naar Elam, dat zijn de hooglanden ten Oosten en Noord-Oosten van Babylonië; ook naar Sinear (Babylonië), naar Ethiopië of Abessinië, naar Hamath, ofwel Phoenicië, en naar de kustlanden der zee, welke een hoofdstuk apart zouden kunnen beslaan. Al deze landen wilde Hij bereiken door Zijn apostelen. Het zendingsveld lag zo ver over de aarde verspreid dat de Heiland er bij zei: *"Ge zult niet alle steden van Israël zijn rondgekomen, voordat de Zoon des mensen komt."*

De Schapen zonder Herder waren verstrooid *"onder allerlei volken, die ze niet kenden"*. (Jesaja 11 : 11) Babel kende men wel; Hizkia had de diplomaten graag ontvangen. Assyrië kende men ook maar al te goed. Maar de verloren schapen waren naar ándere landen gegaan, gevoerd of gevluht. Naar landen die ze voorheen niet kenden. *"Wanneer zij u dan in deze stad vervolgen, vliedt in de andere; want voorwaar zeg ik u: Gij zult de steden Israëls niet geëindigd hebben, of de Zoon des mensen zal gekomen zijn."* (Matthéüs 10 : 23)

Op nog enkele plaatsen van het O.T. willen we wijzen, wanneer het om verloren schapen of schapen zonder Herder gaat. Jesaja 56 : 10, 11: *"Hun wachters zijn allen blind (Israël = blind), zij weten niet; zij zijn stomme honden, zij kunnen niet blaffen; zij zijn slaperig, zij liggen neder, zij hebben het sluimeren lief. En deze honden zijn sterk van begeerte, zij kunnen niet verzadigd worden, ja, het zijn herders, die niet verstaan kunnen; zij allen keren zich naar hun weg, elkeen naar zijn gewin, elk uit zijn einde."* (de wachters zijn leidlieden, die niet verstaan. Het zijn heidenen,

namelijk honden, die om de kudde heen lopen. "Elk uit zijn einddoel" = ongelooft.) Jesaja tekent de nood van een herderloze kudde: de wachters zijn blind, zij allen hebben geen kennis, zij zijn allen stomme honden, vraatzuchtig, onverzadigbaar; herders, die niet weten acht te geven. En Jeremia is nog strenger over verdwaasde herders, wier kudde verstrooid is; over herders, die de schapen, welke de Heere weidt, verderven en verstrooien; die neergeveld, verbrijzeld en geslacht zullen worden; over een kudde verloren schapen, misleid door hun herders.

Jeremia 10 : 21: "Want de herders zijn onvernuftig geworden, en hebben den HEERE niet gezocht; daarom hebben zij niet verstandiglijk gehandeld, en hun ganse weide is verstrooid."

Jeremia 23 : 1: "Wee den herders, die de schapen Mijner weide ombrengen en verstrooien! spreekt de HEERE." (de weide = het land Kanaän = het huis van de Heer.)

Jeremia 25 : 34: "Huilt, gij herders! en schreeuwt, en wentelt u in de as, gij heerlijken van de kudde! want uw dagen zijn vervuld, dat men slachten zal en van uw verstrooiingen, dan zult gij vervallen als een kostelijk vat."

Jeremia 50 : 6: "Mijn volk waren verloren schapen, hun herders hadden hen verleid, zij hadden hen gevoerd naar de bergen, zij gingen van berg tot heuvel, zij vergaten hun legering."

We denken aan herders als koning Achab, die terwille van een wijngaard zijn naaste liet vermoorden; aan koning Jerobeam, die het volk door middel van zijn kalverendienst uit de tempel hield. De verloren schapen van het huis van Israël - dat is Gods ganse verbondsvolk - dat misleid, verlopen en verloren is. Wanneer duidelijk is geworden dat "heel Israël" - Gods oogappel - het volk van Zijn genadige keuze, op een aantal Joden na, aan het Palestijnse oog was onttrokken, komt de vraag op: wat deden de apostelen nu met de opdracht van hun Meester? Wisten zij het adres van de verloren schapen? Het antwoord kan categorisch zijn: natuurlijk wisten zij, waarheen ze moesten trekken. De Heere geeft nooit onmogelijke opdrachten. De apostelen hebben, als hun Meester, geweten waar noord, zuid, oost en west lagen en waar de "einden der aarde" zich bevonden. Dit is geen speculatie, althans niet meer dan Jakobus deed toen die zijn algemene zendbrief

"aan de 12 stammen in de verstrooiing" adresseerde. Want Jakobus, de broeder des Heeren, opvolger van Petrus als opziener van Jeruzalem, schreef zijn kostelijke en wijze brief niet aan de (sedert Stefanus' dood) in Judea en Samaria ondergedoken Christen-Joden, maar aan gans Israël, aan de 12 stammen. En de schrijver van zulk een wijze brief wist stellig de adressen; wist als een wijze herder waar hij zijn schapen kon vinden.

Dat moeten de andere apostelen even goed hebben geweten. Om de verstrooide schapen van het huis Israëls te vinden, behoeven we dus maar de apostelen te volgen. Dan komen we vanzelf in de juiste landen: Noord en Zuid, Oost en West en de verre eilanden der zee. Er is slechts één moeilijkheid. De Bijbel zwijgt vrijwel geheel over de zendingsreizen van de twaalf apostelen, maar vermeldt des te uitvoeriger de reizen van Paulus, de heiden-apostel. Wij moeten dus ons licht opsteken bij de oudste kerkelijke geschiedschrijvers en daarmee kritisch omgaan; onderzoekende alle dingen en het goede behoudende. Voor we daarmee beginnen - en er liggen verrassingen te wachten - willen we vast één ding noemen. De Assyrische vorst Salmanassar III liet een gedenksteen na, waarop koning Jehu staat afgebeeld met de naam: "Zoon van Omri". Deze steen van Mesa wordt bewaard in het Brits Museum te Londen. Omri was de eerste koning van Israël, die in authentieke bronnen buiten het O.T. vermeld wordt. Lang daarna werd Israël nog steeds "huis van Omri" genoemd (Winkler Prins Encyclopedie: onder Omri). Het Assyrische Rijk is tussen 626 en 612 vóór Chr. volledig ingestort. Vermoedelijk hield toen niemand de 10 stammen meer vast. Maar het vaderland lag al lang onder de onheilsprofetie van Jeremia, die eindigde in de wegvoering naar Babel (-586.) Welnu, toen Assyrië 150 jaar na Omri de 10 stammen wegvoerden, spraken ze over Gods volk nog als "het volk van Omri". De naam werd geschreven als G'omri, later veranderd in Kumri, Cymry. Een eerste verrassing: de Kelten van Wales noemen zich officieel nog steeds Cymry en zeggen daarbij af te stammen van Israël. Dat is dan nog maar een klein deel van het 10-stammenrijk, want dat rijk is verspreid over de gehele aarde.

Zijn Gods beloften uitvoerbaar?

Indien "heel Israël" uit het 10-stammenrijk plus het 2-stammenrijk bestaat (plus een aantal verstrooide Israëlieten, die niet uit Babel zijn terug gekeerd en/of die al vroeger van het verbondsvolk zijn afgescheiden) dan is duidelijk geworden dat de

verloren schapen van het huis van Israël de verdwenen 10 stammen moeten zijn. Waar de apostelen - op Paulus na - de opdracht kregen niet naar de heidenen en niet naar de Samaritanen, maar naar de verloren schapen te gaan, lijkt het niet moeilijk om na te trekken: waarheen ze hun zendingsreizen hebben gericht. Er zijn tal van aantekeningen en kerkhistorische gegevens bekend over hun doen en laten. We hebben al een tip van de sluier opgelicht door te vertellen dat de Kelten van Wales zich officieel Cymry noemen en dat ze verklaren van Israël te stammen; dat de Assyriërs (blijkens een te Londen bewaarde stèle) de weggevoerde 10 stammen G'Omri noemden, welke naam verbasterde tot Kumri, Cymry; en... dat Silurië (Zuid-Wales) het eerste koninkrijk ter wereld was dat het christendom aanvaardde. Zo is er een eerste resultaat van de zendingsopdracht bekend, weliswaar niet uit de Bijbel, maar niettemin zeer aanvaardbaar, zo niet bewijsbaar. En de Kelten van Wales staan niet op zichzelf. Ze vormen een deel van de Keltische stammen, die in Europa leefden vanaf de 8e eeuw vóór Chr. een volk dat de cultuur van dit werelddeel heeft bepaald en waarbij we wel eens afzonderlijk mogen stilstaan. Ook de apostelen hebben al hun aandacht aan dit volk gegeven. Denk maar aan Paulus' brief aan de Galaten. Maar nu voelen we de bezwaren opkomen. Wat voor ons zoveel eeuwen verborgen bleef (door Romeins-christelijk geschiedschrijving...) stuit vandaag op tal van weerstanden. We zijn sedert Calvijn vertrouwd met de gedachte, dat "heel Israël" gevormd wordt uit de bekeerde heidenen (dat zijn wij) plus die bekeerde Joden die op dit heidens-christendom gestekt zijn. Waarbij het 10-stammenrijk als verdwenen en onvindbaar is afgeschreven. Zo is "heel Israël" vergeestelijkt en zijn naam is gegeven aan hen die wel "in Israël ingelijfd" zijn, maar bepaald niet Israël heten. En met deze opstelling hebben wij afgerekend met tal van duistere profetieën die niet in ons patroon passen.

De Bijbel zegt op vele plaatsen dat de 12 stammen van Gods verbondsvolk straks zullen worden verenigd; en wel op eigen grond in het beloofde land. Het wachten is maar op óns, de volheid der heidenen. Mensen die in dat Woord geloven moeten vaak een vriendelijk medelijdende glimlach incasseren. Die vriendelijke glimlach kan overgaan in een wijsgerige belering: dat zulke beloften (wel niet uitvoerbaar) "geestelijk" moeten worden verstaan; waarbij de troostprijs gevoegd wordt dat niemand er op achteruit zal gaan. En zelfs kan de wijsgerige belering overgaan in een sarcastische uiteenzetting: dat die ontelbare miljoenen nakomelingen van Jakob, indien ze ooit teruggevonden zouden worden, wat niemand gelooft,

nooit ofte nimmer in het kleine Palestina kunnen worden samengebracht. Dat is niet nieuw. Toen de Heere aan Abraham een zoon in zijn ouderdom beloofde, heeft Sara ongelovig gelachen om die mannentaal; zij als oudere vrouw wist wel beter. Toch is die beloofde zoon gekomen en Sara moduleerde haar ongeloofslach tot een gelukslach. (Genesis 18 en Genesis 21 : 6) Dat Sara in de geloofsgalerij is terechtgekomen (Hebreeën 11 : 11) is waarlijk niet aan háár geloof te danken, eerder aan het geloof van Abraham. Gods belofte scheen weliswaar onuitvoerbaar, maar wat is voor God de Heere onmogelijk?

Toen Noach het gericht van de zondvloed aankondigde, luisterden de mensen niet in ernst naar hem. Ze keken naar de blauwe lucht en zeiden wijsgerig: niets dat er op wijst. Toch lagen daar onmetelijke watervoorraden onder de dunne aardkorst te wachten, tot de sluizen geopend zouden worden. Ook hingen er dichte waterdekens boven de dampkring gereed, tot zij opgeroepen zouden worden. Maar de mensen aten, dronken, huwden en pleegden geweld, tot ze ondergingen in de zondvloed. Gods waarschuwing scheen onuitvoerbaar - maar wat is voor Hem te wonderlijk?

Aan de maagd Maria werd een Zoon beloofd, terwijl ze geen omgang met een man had. Elk verstandig mens kon begrijpen dat deze belofte onuitvoerbaar was. Misschien geestelijk bedoeld? Zinnebeeldig? Of symbolisch? Op allerlei manieren zouden we de belovende God tegemoet willen komen. Maar de engel zei: "*Geen woord dat van God komt zal krachteloos wezen.*" (Lukas 1 : 37) En de belofte werd binnen een jaar vervuld. Petrus schreef over spotters, die spraken: Och kom, waar blijft die beloofde wederkomst? Oude generaties zijn ontslapen, jonge worden geboren om te sterven, maar er verandert niets. "*En zeggen: Waar is de belofte Zijner toekomst (wederkomst)? Want vanaf dien dag, dat de vaders ontslapen zijn, blijven alle dingen alzo gelijk van het begin der schepping.*" (2 Petrus 3 : 4) Alles blijft zoals het altijd was en daar moet je je bij neerleggen. En dan: de aarde door vuur vergaan? Niets dat er op wijst. En weinigen willen zien dat onder de dunne aardkorst immense vuren branden, gereed om uit te slaan tot een wereldbrand. We willen liever niet weten dat de aarde is volgetast met explosieven, die door een enkele druk op een knop kunnen ontladen tot een wereldramp. Petrus zei: "*De Heere talmt niet met Zijn belofte, maar Hij is geduldig.*" (2 Petrus 3 : 7) Zo beloofde de Heere aan de profeet Zacharia, zijn volk terug te zullen brengen naar het hei-

lige land en naar Jeruzalem. Zijn verbondsvolk zal verlost worden uit het Oosten en uit het Westen. Jeruzalem zal weer oude mensen en jonge mensen zien, een stad vol leven zijn. Wij zijn geneigd te vragen: hoe ter wereld zouden alle nakomelingen van Israël, talrijk als het zand der zee (als ze nog bestaan en niet vermengd of verloren gegaan zijn) in dat ene landje kunnen wonen? Dat bestaat toch niet? Zelfs als we meetellen dat het Koninkrijk onder Israël onder David en Salomo van zee tot zee reikte - van de Middellandse Zee tot de Arabische Golf, een wereldrijk dus - dan nog gaat de profeet wel wat ver in zijn chauvinisme. Maar de Heere komt onze ongelovigheid te hulp. Al zeggen de mensen, dat dit te wonderlijk is - zou het ook in Mijn ogen te wonderlijk zijn? (Zacharia 8 : 6) Zoals het huis van Juda en het huis van Israël tot een vloek zijn geweest - zo zullen ze tot een zegen worden, door het heil, dat de Heere schenkt. (Zacharia 8 : 13)

"Alzo zegt de HEERE der heirscharen: Omdat het wonderlijk is in de ogen van het overblijfsel dezes volks in deze dagen, zou het daarom ook in Mijn ogen wonderlijk zijn? spreekt de HEERE der heirscharen. En het zal geschieden, gelijk als gij, o huis van Juda! en gij, o huis Israëls, geweest zijt een vloek onder de heidenen, alzo zal Ik ulieden behoeden, en gij zult een zegening wezen; vreest niet, laat uw handen sterk zijn." (Zacharia 8 : 6, 13)

"Zo zegt de HEERE der heirscharen": er zullen weer volkeren en inwoners van veel steden aankomen; ze zullen elkaar aansteken en zeggen: laten we de gunst des HEEREN afsmecken en Hem zoeken - ik ga mee. "Ja, vele natiën en machtige volken zullen komen om de HEERE der heirscharen te Jeruzalem te zoeken en de gunst van de HEERE af te smeken." (Zacharia 8 : 22)

Bij "veel steden" denken we niet aan het Woord van de Heiland: *"Ge zult niet alle steden van Israël zijn rondgekomen, voor de Zoon des mensen komt?"* (Matthéüs 10 : 23) Bij "Vele natiën", "Uit alle geslacht en taal en tong en natie" en "Machtige volken" denken we niet aan de belofte aan Abraham dat zijn nakomelingen tot machtige volken zouden groeien? *"In die dagen zullen 10 mannen uit volken van allerlei taal vastgrijpen, ja vastgrijpen de slip van een Judese man en zeggen: wij willen met u gaan, want wij hebben gehoord dat God met u is."* (Zacharia 8 : 23) Geloof u niet, met een zekerheid van tien tegen één, dat hier de 10 stammen tegen Juda spreken?

En op de bekende kerkvergadering uit Handelingen 15 herinnerde Jakobus aan de profeet Amos: *"Daarna zal Ik wederkeren en de vervallen hut van David weer oprichten, opdat het overige deel der mensen"* (mensen Israël = het overblijfsel) *"de Heere zoeken, samen met alle heidenen, waarover Mijn Naam is uitgeroepen - zo spreekt de HEERE, Die deze dingen doet."* (Amos 9 : 11, 12) Hiermee zitten we middenin Gods programma voor de hereniging van Zijn totale verbondsvolk en de terugleiding uit de laatste ballingschap. Het wachten is op ons: wanneer de volheid der heidenen is ingegaan in het Koninkrijk Gods, zal heel Israël tot bekering komen. Hun gedeeltelijke (of tijdelijke) verharding betekende de verzoening van God de HEERE met Zijn wereld; hun aanneming zal leven uit de dood betekenen. Wij mogen God niet dwingen. Maar we mogen Hem wel geloven. En geloven is: Gods beloften kennen en vertrouwen.

Waarheen trokken de apostelen?

De zendingsofdracht van onze Heiland luidde: alle volken te onderwijzen, te dopen en te leren onderhouden, wat Hij ons bevolen had. Bij die opdracht voor "alle volken" was de preferentie voor "de verloren schapen van het huis Israëls" niet vervallen. Ook de apostelen begrepen het zo: bij handslag spraken zij af (Galaten 2 : 9: *"En als Jakobus, en Cefas, en Johannes, die geacht waren pilaren te zijn, de genade, die mij gegeven was, bekenden, gaven zij mij en Barnabas de rechterhand der gemeenschap, opdat wij tot de heidenen, en zij tot de besnijdenis zouden gaan;..."*), dat Paulus naar de heidenen zou gaan en de anderen naar het verbondsvolk. Paulus zag die grens zo scherp dat hij alleen wilde prediken waar anderen nog niet geweest waren. 2 Korinthe 10 : 13-16: *"Doch wij zullen niet roemen buiten de maat; maar dat wij, naar de maat des regels, welke maat ons God toebedeeld heeft, ook tot u toe zijn gekomen. Want wij strekken onszelven niet te wijd uit, als die tot u niet zouden komen; want wij zijn ook gekomen tot u toe, in het Evangelie van Christus; Niet roemende buiten de maat in andere arbeid, maar hebbende hoop, als uw geloof zal gewassen zijn, dat wij onder ulieden overvloediglijk zullen vergroot worden naar onzen regel; Om het Evangelie te verkondigen in de plaatsen, die op gene zijde van u gelegen zijn; niet om te roemen in eens anders regel over hetgeen alrede bereid is."*

Van Paulus weten we nu drie zendingsreizen uit de Schrift, hoewel Paulus veel meer gedaan heeft. Maar waarheen trokken de twaalf apostelen, wier zendingsreizen niet in de Bijbel vermeld staan? Deze gingen naar oost en west, naar noord

en zuid en naar de verre eilanden der zee, oftewel kustlanden. Van de meeste apostelen zijn gegevens achtergebleven. Laten we die in vogelvlucht doornemen, dan zien we wellicht ook iets meer van de "verloren schapen van het huis Israël", de verloren 10 stammen. Van Jakobus zegt de Spaanse traditie dat hij in Spanje en Portugal gepredikt heeft. Flavius Dexter schrijft dat Jakobus behalve in Spanje ook in Frankrijk en Bretagne, zowel als in de Venetiaanse steden heeft opgetreden en wel plusminus 41 na Chr. (aangehaald door Cressy in zijn Church Historisch of Britain V). Bij zijn terugkeer in Jeruzalem is hij door Herodes gedood. Zijn lijk is volgens de Spaanse traditie in Santiago begraven, in de hoofdstad der Spaanse Kelten, waar hij nog steeds als beschermheilige geldt. (Handelingen 12 : 1, 2: *"En omtrent dezelfde tijd sloeg de koning Herodes de handen aan sommigen van de Gemeenten, om die kwalijk te handelen. En hij doodde Jakobus, den broeder van Johannes, met het zwaard"*.)

Daar de Kelten hun traditie slechts mondeling doorgaven, is het verhaal pas plusminus in 400 op papier gesteld; later door Isidorus Hispalensis (600) herhaald en door Julianus en Freulphus in 850 opnieuw te boek gesteld. (Deel 7-390 en 5-183) Het zal u opvallen dat - na de reeds genoemde Kelten van Wales, die zich "zonen van Omri" en kinderen van Israël noemen - opnieuw een Keltische stam binnen uw gezichtsveld komt. Taddeus (dat is de Judas uit Lukas 6 : 16) heeft het Evangelie gebracht naar Edessa in Mesopotamië, zegt Eusebius. Dat is het "Sinear" uit Jesaja, gelegen in het nabije Oosten. Lukas 6 : 16 *"Judas den broeder van Jakobus."* Jesaja 11 : 11: *"Want het zal geschieden te dien dage, dat de Heere ten andere male Zijn hand aanleggen zal om weder te verwerven het overblijfsel Zijns volks, hetwelk overgebleven zal zijn van Assurië, en van Egypte, en van Pathros en van Morenland, en van Elam en van Sinear en van Hamath, en van de eilanden der zee."* A. Janse in zijn "Uit de geschiedenis der kerk" noemt de bisschop van Osroëne in Mesopotamië (95) en noemt Irenaeus (96), die plusminus 191 "paus" Victor namens de Gallische broeders bestrafte, omdat deze de Oosterlijke kerken uitgebannen had. Bartholomeus (Eusebius schreef er over) is naar het Verre-Oosten getrokken. Hoe ver weten we niet, maar Jesaja heeft onder meer Elam (de hooglanden ten oosten en noordoosten van Babylonië) genoemd.

Van Thomas zegt de traditie dat hij in India is opgetreden. Nadat hij te Granganore is geland heeft hij er zeven kerken gesticht. Hij stierf als martelaar te Mylapore.

Eeuwen later waren er nog christelijke banden tussen Britain en de christenen van India. Koning Alfred de Grote van Wessex bijvoorbeeld (zijn leermeester en biograaf was de Kelt Asser uit Wales; let op de Israëliëse naam) zond in 883 geschenken aan de christenen van India; ze werden overgebracht door bisschop Sighelm van Sherbourne, zegt William van Malmesbury. Laat niemand zich verbazen over deze traditie: India heeft in zijn oude geschriften (Vishnu Purana) vastgelegd dat de jonge Jezus een bezoek aan het naastgelegen Nepal zou hebben gebracht. De religieuze leraars van India waren trouwens zeer bekend met de Britse Eilanden. In de oude boeken werden ze genoemd met Jesaja's uitdrukking: "De verre eilanden van het westen" (in Jowett, "Lost Disciples", pagina 69). Ook naar het Zuiden trokken de apostelen, zoals Jesaja voorzagde. Simon (van Cana) heeft in Afrika gearbeid, al kunnen we niet zeggen waar. Een historicus Nicephorus van Constantinopel (758-820) noteert dat "een der apostelen" Egypte en Lybië heeft bereisd; dat kan dus Simon zijn geweest, mogelijk nog een ander. Ook genoteerd staat dat hij door geheel Mauretanië heeft gepreikt (zegt Nicephorus), dat is Algerije, Marocco en Afrika's noordwestkust.

Van Simon Zelotes weten we dat hij behalve naar Algiers ook "naar de Westelijke Zee en de Britse Eilanden is getrokken" (schrijft Nicephorus). Hij heeft daar eerst in 44 gewerkt (zeggen Baronius en Hippolytes, zie ook Jowett pagina 159), keerde in 60 daarheen terug als bisschop en werd in 61 tijdens de oorlog tussen koningin Baodicea en de Romeinen gedood. Petrus is bijzonder ijverig geweest voor de verspreiding van het Evangelie, en van Christus' inzettingen. Van hem is vastgelegd, dat hij drie leerlingen naar de Zuidelijke Nederlanden stuurde, welke de kerken van Tongeren, Trier en Keulen hebben gesticht. Deze Zuidelijke Nederlanden behoorden, samen met West-Duitsland en België, tot het als Gaul of Gallië bekend staande gebied; waarmee tijdens de eerste drie eeuwen groot-Frankrijk werd bedoeld. Laten we daar even bij stilstaan. De naam Gaul is gelijk aan de stam van het Spaanse Galacia, van het Poolse Galacia, van de Galaten in Klein-Azië (die Galaten waren een kolonie van de Europese Kelten), van de Ierse Celts (Ierland en het "Iberisch schiereiland" (Spanje en Portugal) hebben nog al wat gemeen. Ierland heet van ouds Hibernia. De Ieren komen namelijk volgens hun kronieken uit Spanje en stamden ofwel af van Er (een Bijbelse naam) ofwel hun letters kloppen met de medeklinkers van de naam Hebreëen. Voor Spanje hadden ze in het nabije Oosten gewoond, daarvoor ten Oosten van Mesopotamië. Van het Schotse Gael en dus van de naam

Kelt. Julius Caesars oorlogen (Belli Gallico) dienden om het Keltische Frankrijk te onderwerpen. Tal van historici bestrijden vandaag dat Paulus' brief aan de Galaten bedoeld zou zijn voor de kolonie van huursoldaten in Klein-Azië, eerder voor geheel groot-Frankrijk, het toenmalige Gaul, inclusief de Zuidelijke Nederlanden!

Petrus zond zeventien discipelen naar zeventien Gallische provincies, zegt een Brits handschrift, en wel "ten tijde van Nero", dat is 37-68 na Chr. (ook vermeld door Faillon II. 575). Petrus stuurde ook zeven discipelen naar zeven Spaanse districten. Maximus had de leiding van de Franse missie; deze Maximus wordt een vriend van Jozef van Arimathea genoemd en woonde in het huidige Aix-en-Provence. Daar woonde trouwens ook (zegt de overlevering)... Maria Magdalena, die als alle gelovigen Jeruzalem was ontvlucht. (De Joodse Encyclopedie spreekt van een Joodse groep vluchtelingen die in een oude boot naar Marseille is ontkomen.) Uit genoemd handschrift weten we waar die zeventien gebleven zijn: bijvoorbeeld Sergius Paulus stichtte de kerk van Narbonne; Austregilus die van Bourges; Gratian werkte in Tours, Valerius in Trier, Martialis in het huidige Limoges, Hyreanaeus in Lyon, Sabinus en Potentianus werkten samen in Sens, Feronicus preekte in Besancon, Eutropius in Orange(!), Frontinus in Perigeux, Georgius in Veliacum, Julianus in Mans, Parmenas is (met Martha) naar Avignon gegaan. Ook de namen van de zeven Spaanse evangelisten zijn bekend. Van Matthias is ons niets bekend; dan dat hij in Trier begraven is.

Maar ook de apostel Filippus is in Frankrijk geweest. Hij bracht "barbaarse volken, in duisternis gezeten aan de oceanen, tot het licht en de haven van het geloof". (Isidore van Sevilla, 600-636). Bovendien was hij het die Jozef van Arimathea met twaalf man naar Britain stuurde (zeggen William van Malmesbury en Gladys Taylor, "Early Church, pag. 17). Dit is erg belangrijk. Uit vorige artikelen weten we de traditie dat Jozef van Arimathea, die volgens de Talmud een jonge oom van Maria was, als tinhandelaar regelmatig Britain had bezocht en daar goed stond aangeschreven. Deze opdracht van de apostel Filippus was precies nodig en voldoende om een openstaande deur op de eilanden binnen te gaan. Juist tijdens de Romeinse vervolgingen was Britain het enige land waar het christendom zich in vrijheid kon ontplooiën; zelfs een wijkplaats voor velen die het onder Rome te moeilijk werd. Wederkerig is dan ook vanuit Groot-Brittannië veel missiewerk naar het vasteland ondernomen, zelfs tijdens de Romeinse terreur. (Denk aan het

Zwitserse St. Gallen, rustplaats van de gelijknamige; denk ook aan Bonifatius, in Dokkum vermoord en Willibrord, die in Trier werkzaam was.) Johannes is nog niet genoemd. Hij bleef in het nabije Oosten, bestreek Phoenicië en het huidige Turkije (het Hamath van Jesaja), werd verbannen naar Patmos (voor de Turkse kust) en is begraven in het nabije Efeze. Hij moet de enige apostel zijn geweest die, in hoge ouderdom, een natuurlijke dood stierf.

Wij spraken van een "vogelvlucht". Al te veel gegevens zou de lezer vermoeien en de schrijver in diskrediet brengen. Maar genoeg zij te vermelden dat ook Zachéus (van Jericho) in Marseille, Rocamadour, Arles en Aix-en-Provence werd gesignaleerd; dat de diaken Filippus en zijn dochters zowel in Gallië als in Hiërapolis worden genoemd; dat de diaken Parmenas vanaf het jaar 35 in Arles woonde en werkte; en dat de opgestane Lazarus bisschop van Marseille is geweest en aldaar is begraven. De grote betekenis van het Gallische christendom blijkt uit vele data van de kerkgeschiedenis. "Paus" Anicetus schreef in 167 een brief aan de bisschoppen van Gallië. Er is een brief geweest uit 177 van de kerken van Lyon en Vienne, aan de kerken van Azië en Phrygië; Eusebius bewaarde er een deel van. Eleutherius schreef als "paus" in 179 aan de Gallische provincies en aan koning Lucius van Britain, dezelfde die gedoopt is door Timótheüs, de zoon van Claudia en Pudens. In 190 waren er twee synodes te Lyon; in 197 was er een Gallisch Concilie. In 314 werd het concilie van Arles gehouden, waar drie Britse bisschoppen aanwezig waren; Lyon betwistte het eerstgeboorterecht aan Arles, maar tevergeefs want - zo zei men - Petrus had destijds Trophimus als bisschop van Arles aangesteld. Na 445 schreven negentien bisschoppen vanuit Arles naar Rome: "*Ieder in Gallië weet, en de kerk van Rome weet het ook, dat Arles de eerste stad in Gallië was die een bisschop kreeg, Triumphus (Trophimus), door Petrus gezonden.*" (Patr. Lat. 54 880/1.) Op de Britse kerk komen we nog terug. Op Paulus ook.

Uit dit alles blijkt dat Jesaja's profetie (11 : 11) vol inhoud is. De verloren 10 stammen in oost en west, in noord en zuid en op de verre eilanden waren bekend en werden door het Evangelie bereikt. Onder die 10 stammen nemen de Kelten hun plaats in; dit slaat ook op de Verenigde Staten, Canada, Australië en Nieuw-Zeeland; bedenkt u daarbij dat van elke tien Schotten er acht in het buitenland wonen, dat van elke tien Ieren er negen geëmigreerd zijn. Beide stammen blijven aan hun namen herkenbaar.

4. De Kelten

We hebben nu in vogelvlucht waargenomen waarheen de apostelen getrokken zijn toen zij het Evangelie aan de verloren schapen van het huis Israël "onder alle volken" moesten brengen. Ze trokken vanuit Jeruzalem naar Oost en West, naar Noord en Zuid, en naar de verre eilanden in het Westen, het einde der aarde. Als ze zich aan hun opdracht hebben gehouden (en waarom niet?) woonden de mensen van het 10-stammenrijk, voor wat Europa betreft: in Frankrijk, België, Nederland, Duitsland, Hongarije, Polen, Griekenland, Spanje, Portugal en het huidige Groot-Brittannië. Buiten Europa gingen ze naar Azië: Mesopotamië, Fenicië, Turkije, Perzië (waarschijnlijk ook Pakistan) en India. Ook trokken de apostelen naar Afrika: Egypte, Soedan (ook Abessynië?) Lybië en Algerije. Er was dus geen sprake meer van een Assyrische ballingschap, maar van een grootse verspreiding over de gehele wereld (van toen). Wel buiten Israël, wel in verstrooiing, zoals Jakobus schreef. Dat mocht in die dagen inderdaad "de gehele wereld" heten. Wel kende men in de oudheid ook het enorme rijk van China; maar de gegevens van Thomas gaan niet oostelijker dan India (en wellicht het aangrenzende Nepal, dat de Heiland zou hebben gekend). Ook was men bekend met Afrika's westkust, maar daarover zijn geen berichten.

De "uitersten der aarde" was een gewone term voor de "verre eilanden". Niet de kleine eilanden uit de Griekse archipel; ook Kreta en Cyprus of Sicilië werden niet bedoeld, maar eilanden met koningen (Jeremia 25 : 22: *"En allen koningen van Tyrus, en allen koningen van Sidon; en den koningen der eilanden, die aan gene zijde der zee zijn."*) eilanden die handel dreven met Fenicië (Ezechiël 26 : 18: *"Nu zullen de eilanden sidderen ten dage uws vals; ja, de eilanden, die in de zee zijn, zullen beroerd worden vanwege uw uitgang."*). Het tin van Tarsis (Ezechiël 27 : 12: *"Tarsis dreef koophandel met u vanwege de veelheid van allerlei goed; met zilver, ijzer, tin, en lood handelden zij op uw markten."*) kwam stellig niet uit het tinarme Spanje (Tarsis), maar moet in doorvoer uit de Britse Tin-eilanden zijn gehaald. (Herodotus noemde in 445 vóór Chr. de Britse Tin-eilanden). Jesaja 24 : 15, 16: *"Daarom eert den HEERE in de valleien, in de eilanden der zee den Naam des HEEREN, des Gods van Israël. Van het uiterste einde der aarde horen wij psalmen, tot verheerlijking des Rechtvaardigen. Doch zeg ik: Ik word mager, ik word mager, wee mij! de trouwelozen handelen trouwelooslijk, en met trouweloosheid handelen de trouwelozen trouwelooslijk"*.

Jesaja noemt tegenover de Oosterlijke landen (streken des lichts) deze "kustlanden der zee", als het verre Westen, de "zoom der aarde." En dat de Britse eilanden in de toenmalige scheepvaart "het uiterste der aarde" heetten, weten we al van Homerus, die de Argonauten Groot-Brittannië en Ierland liet bezoeken in de achtste eeuw voor Christus. Het waren dus déze eilanden, die op het Evangelie hebben gewacht. (Jesaja 42 : 4; 51 : 5; 60 : 9 *"Hij zal niet verdonkerd worden, en Hij zal niet verbroken worden, totdat Hij het recht op aarde zal besteld hebben; en de eilanden zullen naar Zijn leer wachten."* *"Mijn gerechtigheid is nabij, Mijn heil trekt uit, en Mijn armen zullen de volken richten; op Mij zullen de eilanden wachten, en op Mijn arm zullen zij hopen."* *"Want de eilanden zullen Mij verwachten, en de schepen van Tarsis vooreerst, om uw kinderen van verre te brengen, hun zilver en hun goud met hen, tot den Naam des HEEREN uws Gods, en tot den Heilige Israëls, dewijl Hij u heerlijk gemaakt heeft".*)

Terzijde: de Statenvertaling noemt ze "eilanden", waar de NBG-vertaling van "kustlanden" spreekt. Wij geven de voorkeur aan de Statenvertaling, die in Jeremia 25 : 22 spreekt van "eilanden die aan gene zijde der zee zijn". Eilanden lijken de moeilijkst bereikbare uithoeken van de aarde.

Over de door de apostelen bereisde gebieden buiten Europa weten wij nu niets naders te zeggen. Maar voor wat Europa betreft zijn er duidelijke aanknopingspunten. We wezen er al op dat zowel Wales (Groot-Brittannië) als Santiago (Spanje) Keltische stammen herbergden. Maar nu gaan wij verder met te zeggen dat op vrijwel alle Europese zendingsvelden eveneens Kelten woonden. En indien de Cumry van Wales zonen van Israël zijn, dan alle andere Kelten ook! Daarom nu eerst iets over de Keltische oudheid. Vandaag kennen wij de Kelten als dragers van de oudste Europese beschaving. Ze hebben sedert de achtste eeuw voor Christus het Ijzeren Tijdvak ingeluid. De Kelten, wier historie wordt verdeeld naar de twee massale oudheidkundige vindplaatsen in Oostenrijk (Hallstatt-periode) en in Frans-Zwitserland (La Tène-periode), waren meesters in de kunsten, de ambachten en het vechten. Ze hadden, ondanks hun verspreiding, eenheid van taal, religie en cultuur. Hoewel ze zich, vanwege hun aangeboren vrijheidszin en zwerflust, nooit tot een keizerrijk samensmeedden, stonden ze klaar voor elkaar, hielpen elkaar en bevochten zo nodig elkaar.

Ze brachten beschaving aan Europa, lang voor de Grieken en Romeinen daar aan dachten. Ze leerden bijvoorbeeld die Grieken en Romeinen het gebruik van zeep, van strijdwagens en oorlogstactieken, van maliënkolder en damascener zwaarden; ze besloegen de hoeven van hun paarden en openden zodoende ontoegankelijke bergachtige gebieden; ze smeedden naadloze banden om de wielen van hun strijdwagens en voegden daar gruwelijke zeisen aan toe; ze maakten draaiende oogstmachines, ontwierpen de handzagen, boren, beitels en vijlen die wij vandaag gebruiken; ze stelden de maten van onze spoorwegen vast, zijnde 4 voet en 8 1/2 duim, de standaardmaat van hun strijdwagens; ze verzekerden de rechten van de vrouw, stelden een Europees hooggerechtshof in en een Europese goederenmarkt en leverden kunstvoorwerpen van zulk een schoonheid dat de vondsten adembenemend worden genoemd. (Merle Severy, "The Celts" in National Geographic Magazine, May 1977)

Op het hoogtepunt van de Keltische beschaving, de derde eeuw vóór Chr. woonde de Kelten al "van de einden der aarde" (Kaap Finisterre in Spanje en de Britse Eilanden) - tot de Zwarte Zee; en van de Noordzee tot de Middellandse Zee. Ze hadden in 387 vóór Chr. de stad Rome ingenomen en stichtten steden als Londen, Lyon, Genève, Straatsburg, Bonn, Wenen, Budapest, Belgrado, Coimbra en Ankara. De naam Parijs komt van de Keltische stam der Parisii, Reims komt van de Remii, België van de Belgae, Bologne van Bohemen van de Boii, Helvetia (Zwitserland) van de Helvetii, Gallicia van de Gallaeci, Caledonia (Schotland) van de Caledones, Trier van de stam der Treveri, Nîmes van de Nemetes, Dalmatië van de Delmatae; ook de Marcomanni in Duitsland en de Trevisci in de Karpathen waren Keltische stammen. Zowel in Lugdunum (Leiden en Lyon), als in Dundee (Schotland) als in Verdun (Frankrijk) komt u de Keltische naam "Dun" tegen, die fort of hoogte betekent. Geeft dit alles niet een beeld van de betekenis der Kelten voor ons werelddeel? (Wat Scandinavië betreft: weliswaar wijzen daar vele oudheidkundige vondsten op vroege Kelten, maar deze streken zijn in de eerste eeuw niet als zendingevelden bekend.)

Hun taal is beeldrijk als geen andere. Ze heeft zes naamvallen, iets wat het latere Latijn overnam. Volgens diverse kenners is de Keltische taal als eenheid de oudst-bekende taal ter wereld. Ieren en Schotten zijn er zelfs van overtuigd dat hun taal al in het paradijs werd gesproken (de bard Duncan Ban, die in Dalmally woonde,

dichtte in 1782 een "ode aan het Gaelic" en zegt ondermeer: "*Gaelic is verklaard de beste, kostbaarste en nauwkeurigste taal te zijn, die ons verbindt met Adam. Iedere kenner verzekert ons, dat het de taal is, die Noach sprak toen hij in de ark trok; die sindsdien door latere geslachten is gebruikt en die zal blijven bestaan tot de jongste dag*", (Orain Dhonnchaidh Bhain, ed. 1978 pagina 277). Overigens is die taal verwant aan Middel-Aziatische talen. Maar voorts heeft het Keltisch sterke verwantschap met het oud-Hebreeuws, het Aramees. Een Britse taalgeleerde kon van 5000 Keltische namen en woorden de Aramese herkomst aantonen; een Franse geleerde corrigeerde hem en maakte er 6000 van. (Ds. L.G.A. Robets, "Druidism in Britain", citeert op pagina 11 van Canon Lyson's "Our British Ancestors" en Poste's "Gaulish and British Coins") De Keltische taal was zo sterk dat de Kelten in Frankrijk, Spanje, Portugal en Italië van het - door de Romeinen opgelegde - Latijn... nationale mengtalen maakten, te weten Frans, Spaans, Portugees en Italiaans. Maar daar, waar ze zich gezamenlijk staande konden houden, bleef de verboden Keltische taal overeind.

Het zal niet gemakkelijk zijn de verloren schapen van het huis Israëls állemaal te vinden en te benoemen. Voor ons mensen tenminste. Maar het voorgaande wil slechts illustreren, dat de verdwenen 10 stammen wel degelijk bestaan, mits wij er naar willen zoeken. Alle kennis van volksverhuizingen, invasies, vermengingen en emigraties ten spijt, blijft het bloed van Israël spreken, zo goed als het Joodse bloed. Een volk van zulke enorme beloften gaat nooit verloren. Met een beetje geluk, mensenkennis en talenkennis haal je ze er uit. Aannemende dat er thans 11-15 miljoen Joden bestaan (waarvan 1 miljoen afstammelingen van David), zouden we theoretisch op 65 miljoen Israëlieten moeten komen, verspreid over de gehele wereld. Trouwens: Hitler wist "de Joden" immers ook wel op te sporen. Niet alleen de Cohens (Kahn, Cohn), de Abrahamsons, de Levi's en andere (Waar zou de vertrouweling van koningin Victoria, Benjamin Disraeli, van hebben afgestamd?) Hebreeuwse namen; evenzeer de onderduiknamen als Van Zutphen, Van Kampen, Van Tiel (inclusief Tilanus), Van Rhenen, enzovoorts. Of de beroepsnamen als Diamant, Saffier, Robijn, Paardekoper, Slachter, Augurkiesman. Zo kunnen wij er zeker van zijn dat alle namen die met Mac beginnen (Mac Gillavray, Macadam, Makaske, Mackay, Kee, Mekkes en Mekkenes) Schots-Keltische namen zijn. En talloze namen die met O' of O beginnen (O'reilly, O'Neil, O'Connor, O'Connell, O'Donnell, O'Duffy) stammen uit Ierland; waarbij de verwantschap met Schotland

duidelijker uitkomt bij de uitspraak dan bij de schrijfwijze, want de Ierse O'Donnell heet in Schotland Mac Donald. Juist op de eilanden konden de Keltische stammen aantoonbaar zichzelf blijven. De Romeinen hebben in Groot-Brittannië zo weinig invloed gehad dat hun taal binnen een generatie was vergeten. De Angelsaksen en Saksen (6e eeuw na Christus) hebben de Kelten zelfs naar de uithoeken van het land verdreven en daarmee hun cultuur helemaal gespaard. Trouwens uit de geschiedenis van de Joden blijkt dat een ras met sterke religieuze en culturele banden ook in de verstrooiing zichzelf blijft. Zou dat voor de 10 stammen niet gelden?

Het vraagt wel enige inspanning van ons, om in Ieren en Schotten, in Walesmen en bewoners van het Franse Bretagne, Gods volk terug te zien; laat staan in Polen en Spanje, in Portugal en Turkije. Niettemin zijn er zijn sterke aanwijzingen, zo niet bewijzen, voor het hier gevondene. De Ierse Kronieken bijvoorbeeld (begonnen in 1368 vóór Chr. en lopende vanaf 3500 vóór Chr. tot ongeveer Christus' geboorte; geschreven in het Phoenicisch en pas in 1822 in het Engels vertaald) geven de herkomst van de Ierse Kelten (dezelfde die nu in Schotland wonen) als Galicia in Spanje aan. Reeds toen noemden ze zich Gool van Sciota (Nomadenvolk), waarin u de namen Gael (Gal, Kelt) en Scot herkent. De laatste naam, de stam der Skutoi of Scythen, wordt door Paulus genoemd in Kolossenzen 3 : 11: *"Waar in niet is Griek en Jood, besnijdenis en voorhuid, barbaar en Scyth, dienstknecht en vrije; maar Christus is alles en in allen"* komt ook in het hier veel vernoemde Succoth voor. De Kronieken zeggen dat de Gool naar Spanje waren getrokken, komende van de omgeving van de Kaukasus; en dat ze oorspronkelijk ten Oosten van de Tigris, later aan de Eufraat, hadden gewoond. Welk volk kan zijn geschiedenis tot 1850 terugvoeren, tot "achter de grote rivier", dan het volk van Abraham?

Wellicht is het voorgaande wat verrassend. Laten we er dan voorlopig alleen dit uit concluderen: dat er volop aanwijzingen bestaan dat Gods beloften aan Zijn volk Israël (heel Israël) alsnog zullen worden vervuld. En omdat Britain in de oude kerkgeschiedenis een zeer aparte (hoewel onder ons vrijwel niet bekende) rol heeft gespeeld, hopen wij in een slotartikel nog iets te vertellen over de vroege Britse Kerk.

5. De vroege Britse Kerk

In de Europese kerkgeschiedenis schijnt Groot-Brittannië soms nauwelijks een rol te spelen. Onlangs lasen wij: "Er kwam een kerk en een Christelijk-Romeins Rijk, al valt op dat "Christelijk" wel wat af te dingen. Maar de einden der aarde werden niet bereikt" (drs. P. van Kampen in "Opbouw" van 10 maart 1984). En uit het vervolg blijkt dat die einden der aarde steeds meer onbereikbaar worden door de toenemende onchristelijke wereldbevolking en door terugloop van het christendom. In de nu af te sluiten reeks artikelen, trachten wij aan te tonen: dat de einden der aarde reeds in de eerste eeuw zijn bereikt. (Zie Romeinen 10 : 18: "*Maar ik zeg: Hebben zij het niet gehoord? Ja toch, hun geluid is over de gehele aarde uitgegaan en hun woorden tot de einden der wereld.*") Ook dat de Britse Eilanden, als enig niet-bezet gebied in Europa, zowel schuilplaats als hard en zendingscentrum voor de jonge christenheid zijn geweest.

Die Britse Eilanden kenden het druidisme: religie, rechtspraak en wetenschap lagen in handen van een zeer ontwikkelde groep. Het volk als geheel was religieus - meer in praktijk dan in woorden - en de druïdenscholen leverden wetenschap over heel Europa. Plato beweerde, dat de Griekse filosofie afkomstig was van het Westen. Musaeus, Orpheus en Pythagoras waren druïden. Er bestonden innige contacten en uitwisselingen tussen Britain enerzijds en Frankrijk, Spanje en Griekenland anderzijds. (Zeggen Dorotheus (Syn. Apost. 9) en Nicephoros (II, 40). De Druïden leerden: vrees God, wees rechtvaardig voor je naaste en sterf voor je vaderland. David Hume meende: geen religie heeft ooit de geesten der mensen zo beheerst als het druïdendom. Deze leer immers kende God in drie personen: de Schepper van het verleden, de Voorzienigheid van het heden en de Verlosser van de toekomst. De leer had de plaatsvervangende verzoening tot basisbeginsel. Eeuwen voor de komst van onze Heiland bestond de Keltische triade: "*De Here onze God is één. Heft uw hoofden op en opent, gij poorten, uw eeuwige deuren en de Koning der ere zal binnengaan. Wie is die Koning der ere? De Heer Yesu, Hij is de Koning der ere.*"

Het is een raadsel waar de druïden de naam Yesu vandaan hebben gekregen, of het psalmcitaat. Tot op heden zijn de Latijnse of Griekse namen niet aanvaard, maar heet Jezus in het Keltisch: Yesu.

In deze voedingsbodem zaaide Jozef van Arimathea het zaad van het Evangelie der verzoening. We weten dat Jozef in Zuid-Engeland een geziene persoon was. Volgens voorhanden geschriften ging hij in 38 naar Avalon, gezonden door de apostel Filippus, op verzoek van "hoge persoonlijkheden". Door zijn toedoen zijn de koningen Arviragus, Caradoc en Brân tot Christen bekeerd. Zo werd Silurië het eerste christelijke koninkrijk. In een lang leven heeft Jozef daar veel goeds gedaan; zijn werkterrein, evenals Schotland en Ierland, is altijd vrij van Romeinse bezetting gebleven. Het Druïdisme is onmerkbaar in het jonge christendom opgenomen, als een vervulling van oude verwachting. "Op Hem hebben de eilanden gewacht". Hoewel Jozef van Arimathea niet door de Heiland als apostel is aangesteld, werd en wordt hij de "apostel der Britain" genoemd. Filippus heeft hem in totaal 160 personen als assistenten in het zendingswerk toegezonden; dit geeft een beeld van de enorme vaart van het Evangelie in de eerste eeuw.

De apostel Simon Zelotes, die in 44 arriveerde en meer oostelijk onder de Brigantes werkte, is al genoemd. Na andere landen te hebben bereisd kwam Simon in 60 terug, nu als "bisschop van Britain", maar is in 61 tijdens de oorlog gedood.

De derde die genoemd mag worden is Aristobulus, wiens kring (bij zijn afwezigheid) door Paulus in Romeinen 16 : 10 werd begroet. Hij moet door Paulus naar de Westelijke eilanden zijn gezonden, preekte in Wales en heette daar, in een Keltische vertaling van zijn naam: Arwystli Hên, de oude Aristobulus (= Beste Raadgever). Hên is Keltisch voor "de oude"; met hem kwamen zijn zoon en andere Hebreërs mee. Dorotheus noemt hem bisschop van Britain; Ado zegt dat Aristobulus de broer was van de apostel Barnabas, door wie hij tot bisschop was benoemd. (Het district aan de Severn houdt zijn naam in ere.)

En dan komen we tot Paulus. We weten uit de Bijbel dat deze veel meer heeft gereisd dan de drie bekende zendingsreizen. Hij spreekt tweemaal over een (voorgenomen) reis naar Spanje en somt drie schipbreuken op, vele gevaren op zee, eenmaal een etmaal in volle zee rondgedreven en veel gevangenschappen. Uit de Bijbel kennen we maar één schipbreuk, twee jaar gevangenschap in Caesarea en twee jaar huisarrest in Rome. Wat hij over de gevaarlijke zee noemt wijst op vele, lange en gevaarlijke reizen. 2 Korinthe 11 : 23-26: "*Zijn zij dienaars van Christus? (Ik spreek onwijs zijnde) ik ben boven hen; in arbeid overvloediger, in slagen uitnemen-*

der, in gevangnissen overvloediger, in doodsgevaar menigmaal. Van de Joden heb ik 40 slagen min één, vijfmaal ontvangen. Driemaal ben ik met roeden gegeseld geweest, eens ben ik gestenigd, driemaal heb ik schipbreuk geleden, een nacht en dag heb ik in de diepte doorgebracht. In het reizen menigmaal in gevaren van rivieren, in gevaren van moordenaars, in gevaren van mijn geslacht, in gevaren van de heidenen, in gevaren in de stad, in gevaren in de woestijn, in gevaren op de zee, in gevaren onder de valse broeders". De Bijbel laat trouwens een aantal levensjaren van Paulus onbeschreven.

Er is een legertje getuigen dat verklaart dat Paulus geruime tijd in Engeland heeft doorgebracht. Niet alleen Britse getuigen, vooral Roomse en Oosterse. Gildas van Glastonbury, die over de oudste aantekeningen heeft beschikt, verklaarde: *"Christus, de ware Zon, deed Zijn licht en de kennis van Zijn leer bekend worden aan ons zee rondgedreven en veel gevangenschappen. Uit de Bijbel weten we eiland, in het laatste jaar van Tiberius" (= 37/38 na Chr.) Eusebius: "De apostelen staken de Oceaan over naar de eilanden, genaamd de Britse". - Tertilianus: "De uiterste grenzen van Spanje, de verschillende streken van Gallië en de gebieden van Brittannië, welke nimmer door de Romeinen werden betreden, hebben de leer van Christus ontvangen". Johannes Chrysostomus: "De Britse eilanden hebben de kracht van het Woord ontvangen, kerken zijn daar gesticht". Augustinus van Hippo: "Hoeveel kerken zijn er niet opgericht op de Britse eilanden, die in de Oceaan liggen?" Nicephorus van Constantinopel: "Een der apostelen bereikte de uiterste regionen van de Oceaan en de Britse eilanden".*

Dorotheus van Tyrus: *"Simon Zelotus preekte Christus, werd gedood en begraven in Britain".* Nicephorus: *"Simon Zelotes bracht de leer tot aan de Westerlijke zee en aan de eilanden genaamd de Britse".* Dorotheus: *"Aristobulus, die Paulus groette in Romeinen 16:10, was bisschop van Brittannië".* Clemens van Rome: *"Paulus was de heraut van het Evangelie, zowel in het Westen als in het Oosten, en onderging de marteldood, nadat hij tot de uiterste grenzen van het Westen was geweest".* Theodorus de Gezegende: *"Nadat Paulus bevrijd was uit zijn eerste gevangenschap te Rome, preekte hij het Evangelie aan de Britten en anderen in het Westen".* Sphronius van Jeruzalem: *"Paulus kwam in Brittannië".* Venantius Fortunatus van Poitiers: *"Paulus stak de Oceaan over en bezocht Brittannië".* En om de rij te sluiten: in 1931 ontving paus Pius XI een gezelschap Rooms-Katholieke burgemeesters

uit Engeland en sprak uit dat niet Gregorius, maar Paulus het christendom in Groot-Brittannië had gebracht. Dat was een hele stap vooruit, vergeleken bij de schoolboekjes. Niet voor niets heet de hoofdkerk van London de St. Pauls kathedraal! Paulus heeft zijn voetsporen in dit land achtergelaten. In de Ancient British Triads komen diverse uitspraken van hem voor, die we gevoeglijk met zijn Bijbelse uitspraken kunnen vergelijken. Daartoe geven we enkele door.

"Er zijn drie soorten mensen: de man Gods, die goed voor kwaad vergeldt; de menselijke mens, die goed voor goed en kwaad voor kwaad vergeldt; en de duivelse mens, die kwaad voor goed vergeldt".

"Drie soorten mensen zijn voor God een vreugde: de zachtmoedigen, de vreedstichters en zij die van genade houden".

"Er zijn drie kentekenen voor de kinderen Gods: vriendelijk gedrag, een zuiver geweten en geduldig dragen van onrecht".

"Op drie manieren kan de Christen zijn vijand straffen: door hem te vergeven, door zijn slechtheid te bedekken en hem goed te doen".

"Drie soorten mensen hebben de rechten van broeders en zusters: de weduwen, de wezen en de vreemdelingen".

Over de religieuze aard van het Britse volk kunnen boeken geschreven worden. Wij volstaan vandaag met drie feiten uit de laatste wereldoorlog te noemen, die onder ons bekend behoren te zijn. Eerst de nederlaag van Duinkerken in 1940. De Britse regering begrootte dat ééntiende van de troepen veilig thuis kon komen. De Britse koning schreef een gebedsdag uit, Engeland knielde en negentiende van de troepen kwam veilig terug. Dan de "battle of Britain", de slag in 1941 om Groot-Brittannië, waarin Hitler in feite de oorlog verloor. De Britse luchtmaarschalk verklaarde achteraf: de engelen hebben aan onze zijde gevochten, van de hemel streden zij; toestellen, waarvan de bemanning gedood was, bleven doorvechten. (Vergelijk Debora in Richteren 5 : 20: *"Van den hemel streden zij, de sterren uit haar loopplaatsen streden tegen Sisera."*) Tenslotte Hitlers Ardennen-offensief, winter 1944. De bijna gewonnen oorlog dreigde verloren te worden, doordat de gealli-

eerde luchtmacht niet kon opstijgen. Generaal Patton stuurde 300.000 kerstkaarten naar zijn soldaten en beval hen God om vier dagen goed weer te bidden. De Heere gaf uitgerekend de vier nodige dagen goed weer en het Ardennen-offensief werd verijdeld. En welk land ter wereld kent een volkslied dat een gebed voor de vorst bevat?

Wij gaan nu niet opsommen wat Groot-Britannië voor de zending heeft gedaan. In ons land kennen we namen van Bonifatius en Willibrord, Britse zendelingen. Laat het genoeg zijn te vermelden, dat de leerlingen van Jozef, Simon, Aristobulus en Paulus naar Gallië, Zwitserland, Duitsland en Italië zijn getrokken. Dat velen hun leven erbij hebben verloren, dat zij een voornaam aandeel hadden in de kerstening van Europa en dat zij, door de Keltische verbondenheid met de Europese volkeren, veel meer contacten konden opbouwen dan mensen uit het gehate Rome konden doen.

Rome heeft later deze dingen vergeten of doodgezwegen. Maar dat de Christenen, na eeuwen Romeinse verdrucking, eindelijk boven de grond mochten komen, was te danken aan keizer Constantijn de Grote, zoon van de Britse koningin Helena en een Romeinse vader. In dit verband moeten de namen van Claudia en Pudens nog eenmaal genoemd worden. Zij waren het die de eerste Christenen van Rome in het Britse Paleis ontvingen en die Paulus tijdens zijn levenseinde verzorgden. Buiten alle twijfel is dat de betekenis der kerk op de "verre eilanden" voor de Christenheid groot is!

Het nieuwe Jeruzalem:

Ezechiël 48 : 31:

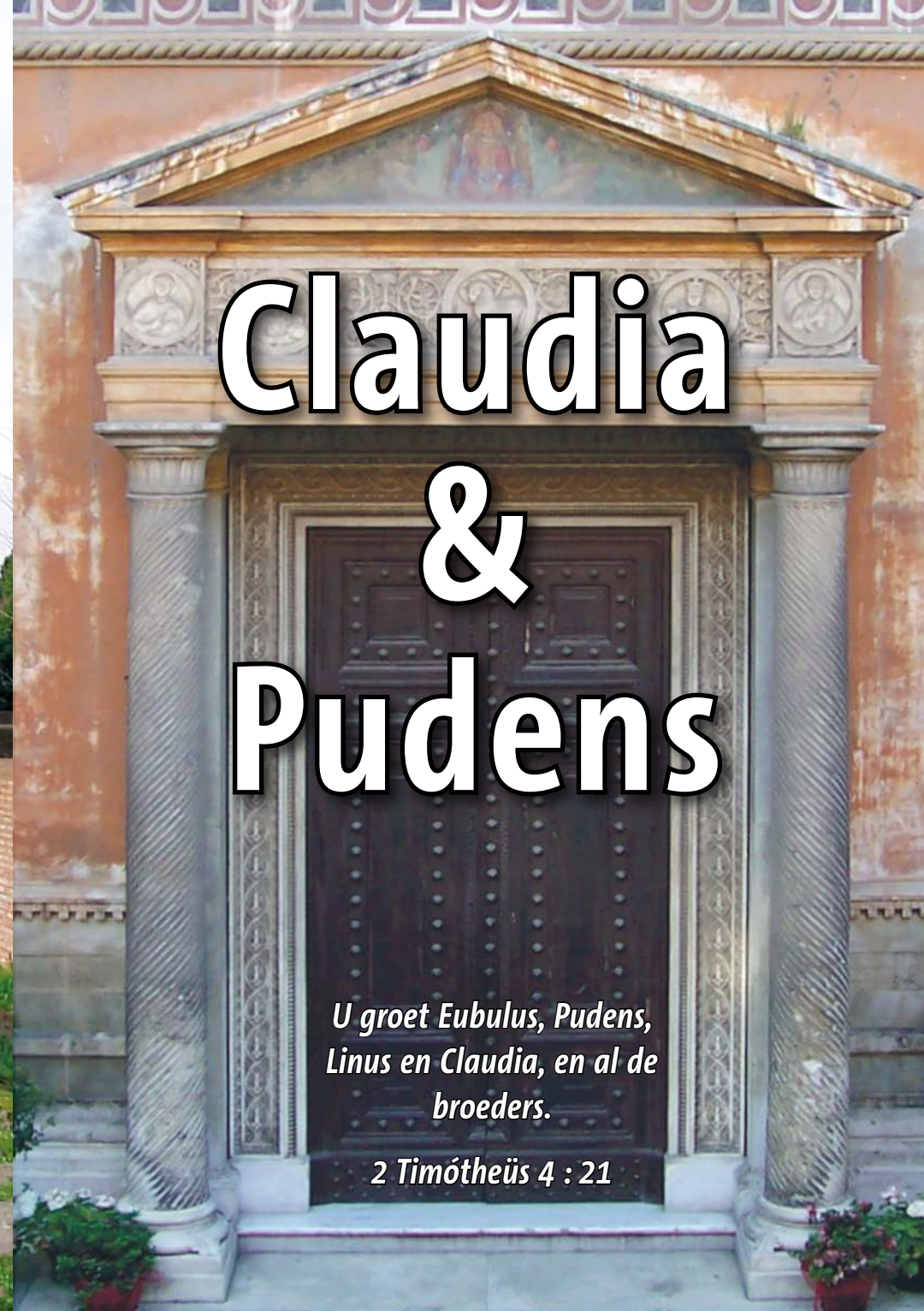
"...de poorten der stad dragen de namen der 12 stammen Israëls,"

Openbaring 21 : 12:

"...en zij had 12 poorten - en namen op de poorten geschreven, welke zijn die van de 12 stammen Israëls",

Psalm 87 : 2:

"De Heere heeft Sions poorten lief".

Claudia & Pudens

*U groet Eubulus, Pudens,
Linus en Claudia, en al de
broeders.*

2 Timótheüs 4 : 21